

Departament d'Història Moderna i Contemporània
Universitat Autònoma de Barcelona. Juliol de 2012

TESI DOCTORAL

Josep Roca i Roca.
Polític, periodista i escriptor republicà.
Els anys de joventut, 1848-1878.

Juli Colom i Bussot

Director: Dr. Pere Gabriel i Sirvent

LA RAZON.

1074

Nosotros venimos á satisfacer una gran necesidad: venimos, aunque fatoso de laboracion que quiliéramos y dobléramos mas, á defender por nosotros mismos nuestra Intéreses.

Los Redactores, periódico de los obreros para los obreros, no tendrá, de cierto, tan buena calidad literaria; pero, de la manera que sabemos, vamos á dar siempre con valor la causa de la VERDAD, de la JUSTICIA y de la MORAL.

De nuestro colega El Republicano de Zaragoza tomamos los siguientes datos y comentarios:

Un caso de certezas
compré ayer por mil desgracia,
y en ella vi del rey Torro
la digna retirada.

—Pero que en sus ratos de ocio, el Torro se embale en el papel de monarca mendicinal.

Esto ya bastaría bien los siguientes ejercicios.
Se debe abrir las costillas de sus actuales vanallos, en decir, de los portadores que lo rodean.

De una una corona de papel y una mancha de la orina de matrimonio y campo de un trabajo de coballas á grutas de castro.

En la frente á medio día y almuerza como un bulter.
Hace el estudio de su bienestar.
Tiene un monigote que representa á los continuadores: la llama carabala á grandes voces, le saca del bolsillo y se lo da á los curas y á las mujeres.
Bata pastomela dicen que es de gran efecto.

Maldades, Halloway.—Las Leyes Vitales.—Hay un gran necesidad de que las mentes públicas sobre los diversos circunstancias de que depende la sustentacion de la salud, una de ellas consiste en la expulsion del sistema de cualquier impureza de organismo en que se descubre su existencia, y otra es la de que el cuerpo sea fortalecido considerablemente con alimentos nutritivos, los cuales, una vez bien digeridos, mejoran la calidad de la sangre. Para mejorar el logro de los objetos mencionados mencionados algunos medio hay tan obvios como el uso de las pilulas purificantes de Halloway, cuyas virtudes alternativas hacen que sean absolutamente á propósito para este. Además, dicho medicamento puede la propiedad especial de fortalecer los nervios y regularizar la circulacion, por cuyos medios son arreglados la secrecion y la excrecion. Esta es la Junta Pilulas mencionadas han perfectamente el buen grado relativo de todas las enfermedades distintas que surten ó pronto remisionen los dolores de cabeza, las migrañas, los ataques de bilis, las dolencias, la diarrea, la disenteria y otras enfermedades semejantes.

EL MEDRO EN LOS PARTIDOS MEDIOS.

Existe un caracter inherente al modo de ser de los partidos medios, es-
tumbados hoy día en nuestra desventurada patria. Desde el principio,

para de reconocer todos ellos una misma institucion con una libertad, en teoría mas ó menos amplia; pero en el terreno de la práctica siempre re-
trájanse; á pesar de ser todos ellos partidarios de la misma forma de gobierno, en presencian fraccionados, divididos, no por las ideas que no profanan, sino por las personalidades que por su mayor influencia, no por presion ca-
pitular a los diversos bandos en el camino del medro y del provecho per-
sonal.

Así nosotros mediremos siempre con el mismo rasero tanto á los que en-
gambrianos con el aliento de demócratas, defendan la independencia; tanto á
los que llamados progresistas, se vuelven atrás y se oponen con firmeza á
sus miras egoístas; como á los que apellidados liberales, consiguen con
tanquam contra la libertad. Todos ellos caminan impetuosos por el mis-
mo fin; y si no presencian divididos, es solamente porque la misma del proce-
sado no puede contenerse á todos juntos; y por la fuerza de existir diver-
sos jefes, cuyos ambiciones hacen que no puedan estar unidos en un mismo
bando.

Examinando al parte todos sus actos: echo una mirada retrospectiva al fin que
los impulsó en todos sus movimientos y reacciones; poniendo los problemas
que hicieron al pueblo para alcanzar su apoyo y encumbrado, y las voces
que se han cumplido; y confieso con nosotros que el medro personal es el
factor fué que se propusieron, cuando al grito de libertad se levantaron al llamado
pueblo, para repartirse, cual los arroyos, su escasez de agua dulce.

Cada uno estampo á voluntad de ver lo que le cupo.
Ved aquí el plan de todas sus movimientos revolucionarios. Dan proclama-
al país con proclamas que no se verán cumplidas en ningún tiempo; y al son
de un canto de patria del ejército con proclamas que siempre se cumplirán. Una vez
encumbrados, mientras el pueblo se desgasta victorioso á los vencedores,
e hicieron gloria, sus verdades con errores y embrollados, entorpecidos y
crucos que aseguran su condonacion al que para sostenerla necesitan de ella.
Los grandes productores, por esto y por otras causas imprevistas y los demás
que tenían de subir, digan que se empiecen la discusión del pueblo, que al-
gu, desobediencia de sus autoridades, libertadores, ofrece un apoyo á otros riu-
vos que, valiéndose del mismo plan, derriban á los equivocados, para em-
pezar un sus proyectos y especular los mismos medios.

Al humbre de los pobres, devorados el fruto del sudor del pueblo; las con-
dicionen a quien en cada grupo se subleva; por la fuerza de llevar con-
algo cada uno de ellos un cambio total de empudor, y la creacion de nue-
vos empleos, con que recompensar la obediencia de los partidarios del bando
trunfante.

Esto fomenta la inmovilidad y la pereza. En consecuencia entra en las
mentes de todo tipo de vicio; todo el mundo se convierte en prebendado;
es que ha alcanzado un puesto, sin aptitud para cumplir su cometido, y en
la expectativa de un cambio político que le asegure sus únicos recursos, de-
dice todos sus esfuerzos á proveerlos del sustento á que no podría alcanzar

GAZETILLA POLITICA.

manana, en las amarguras de una agonía. Es buena hora para esfuerzos...

Podrá todo el plan, todo el objeto, las aspiraciones todas de los partidos...

Es preciso acabar cuanto antes con esa tiranía desenfrenada, con esa inhumana...

En todo este período histórico. Cuando no se puede unificar el país...

Este moralista que de buena fe se llama "non esse" atribuirle un rey de par...

En esta fría mujer, y así a los principios de la moral por sus partidaros...

La reina de Inglaterra, Borbon, Borbon se llama de nuevo y el pueblo embo...

Como, en cualquier parte, que la mayoría nos tiene acostumbrados, y que d...

Los nombres de los nobles franceses, de los nobles británicos, de los nobles...

Los nombres de cuatro reyes no deberían a 10 millones de hombres...

Porque se les cree poderosos y fuertes por un efecto de óptica y nada...

Además, los nombres de los reyes de España, y de los reyes de Francia...

REVISTA DE LA OTRA VEZ CORTE DE ESPAÑA.

Por fin se presencian en esta patria los cambios pero con un matiz su...

No me comulgo que haya un hombre de las ideas que yo he expresado...

ECOS DE LA SEMANA.

El carnaval de pasado desfiló una huella dolorosa en el alma. Al presenciar la salida de estas diademas en Barcelona, y al leer las noticias de todas las provincias que vivían a manifestaciones que la falta de...

El carnaval de pasado desfiló una huella dolorosa en el alma. Al presenciar la salida de estas diademas en Barcelona, y al leer las noticias de todas las provincias que vivían a manifestaciones que la falta de...

El carnaval de pasado desfiló una huella dolorosa en el alma. Al presenciar la salida de estas diademas en Barcelona, y al leer las noticias de todas las provincias que vivían a manifestaciones que la falta de...

10-3-1878

El autor del cuadro es el conocido pintor D. Abdós Serradell, que forma parte de dicha comisión.

— 108 — **SETA MÓRPOS DE MALÉS.** — El recuerdo al curar una enfermedad ostra. Si embargo el cast de higuero agudo, o silencioso en sí, o en un...
Cuenta con... sustituye en no Jager alguna vez, cuando más difícil...
Ospedal su objeto con el de la Zerpierilla de Driest. Este pero si...
No tal un ambiente tiembla al punto que no sea...
exista un remedio con otro... Su...
de naturaleza en su...
habilitar el estado...
De...
centro Ferrer y Compañía, Adm. y Edic. y D. Ramos Cerdá, Imp. de...
Sección de...
Sección de...

LA GACETA DE CATALUÑA.

Si hay un periódico que al penetrar en el estudio de la prensa no tiene una...
liberalidad de carácter material, ha encontrado la suspensión...
de la Gaceta de Barcelona, periódico que ha defendido siempre los principios...
democráticos y las tendencias y aspiraciones del eminente hombre de Estado don...
Enlillo Gualbar.

El vacío que dejaba en la prensa barcelonesa el bruto coloso no hubiera po-
dido llenarse fácilmente sin la falta coincidente de la gestión apartición de la...
Gaceta en Cataluña que hoy empieza sus tareas.
Gaceta en solida de que este periódico salía, es tener aligeramente la impresión...
utilidad de propagar los principios democráticos y las soluciones gubernamentales...
es la circunstancia de venir a componer su redacción los mismos personas que...
tuvieron a su cargo la de la Gaceta de Barcelona.

Por eso hemos dicho que la Gaceta de Cataluña, podía prescindir de desplegar...
presentación. Tal es el móvil y que responde la aparición de este periódico...
Barcelona. La primera ciudad democrática de España, que ha sanos y vigorosa...
sus elementos cuenta en su seno, no puede prescindir de un órgano que se haga...
higiénico de boca de sus más generales aspiraciones. Aquí como en otra parte...
alguno tiene la opinión democrática dentro del único terreno posible el difícil...
generación de la patria, resolviendo dentro del único terreno posible el difícil...
problema de aliar al orden con la libertad y de alcanzar fines ideales por me-
dio de procedimientos conservadores. Aparte de sus convicciones que residen en...
la conciencia del pueblo catalán, dotado de una fría reflexión, de un espíritu em-
peñadamente práctico, de un valor cívico y toda prueba y de una consistencia en...
sus empresas que se ha hecho proverbial, abonan los propósitos que suscita. Le...
Gaceta de Cataluña ejemplos admirables que al otro lado del Pirineo demuestran...
de cuando en cuando un período, cuando ha estado renacido por las vías del...
derecho, de la sazón, de la redura, que no son estas cualidades incompatibles...
cotas bien favorecen el triunfo y la consolidación de ideas y principios conside-
rados impracticables, cuando más que a la fuerza de la razón y a la potencia con-
quistada de la opinión pública, habrán su predominio al (de) ser unificadas del de-
arriba y a los enfermos expeditivos de la violencia.

Aspiramos a reunir bajo la enseña democrática, que lleva escritos los prin-
cipes principios proclamados en 1809 a todos las gentes de buena voluntad, a to-
dos los intereses legítimos, a la parte sana del país, así al clero que el clero, a los...
productos de la industria y que restitua la libertad como condición previa y base...
precisa del desarrollo del trabajo, dentro de condiciones respetadas por las leyes...
como al industrial al comerciante, al capitalista, al propietario, que han de ha-
llar en nosotros el respeto más profundo hacia sus intereses y el más eficaz an-
tídoto contra los desvarios socialistas engañados así siempre por la opresión y

por el contraproducente sistema del miedo, que al dogmatismo un comateo real y los...
frutos siempre sazonados de la controversia a la clara luz del día, les conceden...
no cambio la fuerza y la importancia que cobran todas las utopías elaboradas a...
la sombra y en silencio.

Nuestra bandera no aspira a ser la de una fracción más o menos numerosa...
más o menos brillante, de las muchas que se disputan el goce del poder. Mas la...
razonados son nuestros propósitos: indultar la vida democrática en todas las es-
feras sociales, crear costumbres públicas, sacudir la pobreza indolente de...
ciertas gentes, poner al cuidado de la España actual, privada de libertad, pobre...
y miserable, el espíritu de día, en día suplica a la férrea de un gobierno recto...
personalísimo, sin horrores, una España que viva en vida moderna y racional...
sin pretensiones ni socialismos, las conquistas del progreso que envidi...
nos a otros pueblos más afortunados.

Obstáculos inmensos se oponen hoy a las empresas periodísticas, lo sabemos...
pero estamos resueltos a sortarlos, cuando no nos sea posible vencerlos de frente...
Sabemos que es indispensable el rigor que se desplega en la actividad contra la...
prensa; pero sabemos también que la prensa no puede ser...
Dispositivos a obrar en todo con libertad, hemos de consignar que no será nua...
ce la Gaceta de Cataluña, palenque de miserables censuras personales que...
procuraríamos conciliar las líneas radicales que nuestra misión convida, con las...
exigencias de una forma cívica y romana. No pretendemos que el triunfo de...
nuestros principios se deba a una abstención más o menos pasajera; en otras...
bases nos solida procuraremos plantarla.

En las cuestiones locales defendemos con entereza los intereses y las agre-
raciones de Barcelona en las que se interan al jurar de la producción y la...
industria no el solo terreno que somos catalanes, y que el bienestar de los...
deberemos de vigilar, hoy tan fuertemente castigados y coludidos. Abreinte la...
preocupación general de Cataluña así la del industrial contra la del obrero.

Continuamos defendiendo con nuestros sufridos para dar a la Gaceta de Cataluña, la...
amabilidad a que tiene derecho el público, que no sea abalar los períodos, dis-
portantes corresponden a los centros de España y América más impudicos y...
indios corresponden a los centros de España y América más impudicos y...
portantes corresponden a los centros de España y América más impudicos y...
gráfico nacional y extranjero que podrá muy bien ser con los mejores que existan en...
la actualidad, científica, comunicadamos a todas las naciones, la necesidad de...
trabaja dar una idea cabal y correcta del movimiento literario, científico y artístico...
del mundo, y los sucesos más importantes que se desarrollan, sean del orden...
que fueren, bulle rito en las páginas de la Gaceta de Cataluña un con imparcial...
clero y completo.

Consistirá los otros fines de nuestra misión política con las exigencias de...
perdiere uoletre, adular todo lo posible la conquista de los espíritus y...
ser los elementos que están a nuestro alcance a la hora de la ilustración del pue-
blo, ha aquí las dos cosas sobre que girará la Gaceta de Cataluña.

LA GACETA CIENTÍFICA.

Beaurrinas explicar a través de nuestras y promover próximas reformas, es-
tando que el favor del público con conformidad a nuestros intereses, y que los...
obos supurado a los pronuncios.

No solo a la geografía de si se pre el el político, a la constante lucha entre sus...
enmienda y el vital, de los intereses de ambos y materiales de los países consagra...
sus pueblos en Gaceta de Cataluña, uno de los propósitos que más interesa es...
redacción abriga es el de sin que por su medio, y poner al alcance del público la...
grader comparables que cada día realiza el espíritu moderno es el de unirlo científico.

Viene así el libro moderno. Nuestra patria, cuyo goce tanto tiempo del abandono, por...
realidad nacional. El progreso de la ciencia. Las ligas que...
de las ciencias, aun por el desarrollo de la libertad en ciencias que abarca su mayor...
grado de esplendor en las espiñadas direcciones de nuestros misticos.

1-9-1868 (u. 5)

LOS LLABRADORS.

Ja aprunja la collita,
 despariat, llaurador;
 la paronai l'espèra,
 la arribai los bolsons.

Los tona d'olis se busan
 quan tó se no van al camp;
 bé n' hejan los llauradors,
 bé n' haja l'òu treball.

Mirau en las herbas, mirau en las vinyas,
 mirau en las aras, quan to terra l' au;
 lo pullus li aixaga del front la brumera,
 y 'le colcha de la terra rumulla ab eua.

Qui son las peñas
 del llaurador,
 frills y rinyans
 de las mulleres.

Ja l' grà en la terra grisa,
 ja l' arbre apulla 'la brua,
 y d' alla naly la ventura
 del pobr llaurador.

Ja creixan y a' plutan
 entorjant las frukts,
 naperansa del pobr,
 alguna ben vinguda.

Mirau la grua nupça jugant en el aire,
 entráu com vermellans los tendros fructors,
 llurs colindas mostran las pampolans vinyas,
 y l' fruit de la allvora doblaga las pampolans.

Mes joyl ja sona
 la campana.
 Deu de l' altar
 guaridans los camps.

Já la tormenta calla,
 ja acaba la negror,
 ja 'ls camps la frull presentan
 al costat llaurador.

Plles, naperans, miras,
 fòu tóu de quillera,
 que 'la frukts de la collita
 son lo pá del ivern.

Ja 'la frukts naperans las arbes y vinyas;
 ja 'la gola naperans al costat llaurador,
 y en tant a la collita del toch qu' aspuraga,
 nlla, nllas y naperans li danan oomol.

Y un anya vula,
 passu content
 treballa y pones
 preganí a Déu.

Reu.

MARIAN FONTS.

LA DOBLA DE QUATRE.

ROMANÍA FANTÁSTICA.

Ja som a casa de unavaro: quatre cadiras de boya sobotades: un banch
 que faltant una cama está arrojant a la bruta parit: una taula de pl
 que ja ho en de cap color, quolcuna naltipsa engañada deterra de las
 porlas y un pronóclch nalligut en un tros de fusta por dubas volas
 de plom, son los mos bella ornamentals, los mobles mas probuats de la
 cambra de l' auer.

«Dul diria al mirari que son amo parita, no solhmanni enrojaria,
 sino hne cobraria de doblay de quatre?»

No 'un pensau que par go prau hi moriana to lo vrbinat. May ay:
 pot tant l' anyeja malabida! Perque 'l vrbinat no té cont é dun cente

duros para delxarlos a qualcú al baix intarcé del elich por cont... cada
 mos (ora, que diga dit de pas, porneou la voyón avuy dia per las lloys
 que solhmanni nos regalen) vaurdu que tols algun ab obrenyidu al
 Sr. Gregori; sícu que de brix en baix li diuen untor, avuy y que
 ab ja que. La Pona dlu a l' Antonia que en la nupçura dels pobres
 l' Antonia dlu a la Pona que fura capen de vendres a una paron, et 'n
 tinguat; y los pligats diuen que ja té una cama a l' intarcé.

«Pobre home! Ben angor que tampsch pligú sub vantu una grana
 virtute: el vejessen en naltissima fins los uns pobres a l' obrenyiduch:
 el vejessen los sacristans que al noli de gust a' imponen. Los mures no
 herarian sin maritrs ab los qu' ell sufrinx.

Rich de dinars: pobre de sentiments y de afecçions; en té mas com-
 panyes que las dolias de quida, frida a l' impobles com lo xiu de: té
 un pot dir ben clar, que el perdú los dinars, morida d' abrenyiduch.

Tantus los guards en un subterran, alont gasta las horas del dia
 enna' alombrer. Y en tant lo que 'n castren, que fura en mortuaja que
 'u fà 'l lit damunt de la calxa, naperansa de nupçuras.

Mulleres arayan molí ho tot aixó, y par go hem curit una cap mola
 d' aqorçpol lo que en 'na bu costat de la seva vida y miradas.

Proba gran de que tot lo dlu la passa ab los millores amichs (com ell
 anomena a n' els dinars) de que ara que son des quarts de set, ubra la
 parla que dá al subterran en la qual d'ad' en havent dit que n' el
 estava. «Soyiduch! Nos negras una panata a mig cap que llumitja
 com duas guapras, son nos llarb y punxat, nos havia costat y com-
 printa, y sobre tot que luytans miradas y enl d'ad' que en la colla
 en l' hi pluta, nos diuen alurament qui es y ab que pensu: al d'ad' la
 mig anagala parla. Guayla inquiet per tota natió. No tingas por
 avro miserabla, lo breu que son no son trapijulas, que lo noll que
 tanta por lo deau, de lo que en quatre golas que mullas l' enrojant
 del carit...

S' efecta de la pluja ha anarhi son visatje, talment com una tómba
 de la que l' ayga del cel n' ha tret la pols. Al enténdreu aixó dola
 amar una d' aquelles solitas riallas que solhmanni pot nixir no dels lu-
 vis, al tant sola de la gola d' un d'ad' y dix tot despariant lo pro-
 nóstich de las volas de plom:—Calla... calla... vjám... Avuy som
 dijous... al dijous enza de Desembre... Dijous... dijous... dijous...—
 Y alant lo cap pensant, fura los ulls en las vigas... y no d'ad' n' ar-
 que?... Perque al costat de la culla que india en lo pronóclch lo
 dijous enza de Desembre, hi ha un punt fet ab tinta, y aquell punt vol
 dir que en tal dia caben las pujas d' una cantitat que lo intarcé, y
 aixó vol dir que abans de anharé 'l juru té d' anaria a obrar.

Despres d' una natió de rumbler, s'infat agala un paraygu de cotó
 vermell: apaga 'l llum y l' anant lo pot, la nari fora de casa.

Las golas que ajuntadas han caygut damunt los terrats 'han rit que
 las canals las llumens h'omenitas al carrá: l' ayga corra sent rogned
 per las voras y lo llum dels fanals reflecteix en l' ampedant: qualque
 purana pansa emboligada fins als vlla fragant los mig tómbas n'apa-
 dura de las botigas; tant sola lo nostro avro pansa per damunt las ca-
 nals, y hi la ayga que li cau rorronant damunt la tola del paraygu, hi
 al que li entra per los furats de las solitas lo trauheu de aqu' recu-
 lliment.

No vulga pas saber, llaglera mola, qu' en lo que passa. Lo Sr. Gre-
 gori pensa tot lo que passa en unar que va a obrar las pujas d' una
 cantitat del xadn; lo que passa 'l baix que va a recular lo subterran
 de la hoy; lo que passa 'l baix que n' en molla al zoch.

En aynt, fragant li d'ad' la roba, passa un carret de nupçuras: los
 rills de las volas n' d'ad' xan y 's' enforan y una quantes golas de
 fanch atandus pel costó, van a olavars a la nara de l' auer:—(Mira-
 rables! solama atxugantelles ab las dita, avuy llangu rit a la cara
 del qui demá vos confondrá tirantov'hi la vergonya... Avuy montra
 lo pobre de fare y rich de d'ad' va ab un paraygu de cotó vermell, lo
 pobre de d'ad' y rich de fora camina a l' ablu de la mioria arrojant
 per dos navalls... ¡Ah! quan demá l'ayga a n' n' p'urt... Ja té
 'la d'ad' 'la d'ad'; mas ja 'l recordadu del fanch que a la cara n'
 has l'ad'.

Tot murmurant entre dents nynta rahone, arriba lo Sr. Gregori a la
 lanch exalote d' una cama. Paja ab dall las vuytanta quatre gruhons;
 altres tant se pujaria hne anararhi. Valdamens nos vexanta vuyt
 anys, pus dall l' escala hi té de trobar lo balmat del repós, trobant'hi
 a un de nos millores amichs, en d' aquells que s'agras sak doctrinas
 jany han pot p'ad' d' ad' d' l' intell post d'ad' d'ad'.

«Qui pot pobr l' amich de l' avro? Qui pot esar lo fanch company
 de l' auer? Ja 'n sabiu é al menys tos pensadu que son amichs no
 son altres que las dolias de quatre.»

Arriba al Cap damunt de l' escala, al ur nas peyadas s' ha obrat la
 porta y darrera d' ella sol' hi ha presentat la llagrimosa n'apa d' una
 donzella ab un llum de canya a las mans.

—(Ha noya, com andó? I' hi ha dit lo Sr. Gregori.
—Ja 'u pot veure; quan caldrà gata senyal que hi ha tempsos:
quan se 'n anirà l'ha llàgrima...

—Bé, bé, bé, bé... meclama l' avuyar el menys delhauell capitar eés
llàgrima.—Tú ja pots penjar-te perquè v' t' Sr. Gregori... l'ha musca
a' en yu atont sentu eior de mit... l'ha formiga al graner que hi ha
to gra... y nosaltres... nosaltres... bah... bah... ja 'u enton...
vínch a carcar la dubla de quatre que avuy vos ha caygut.

La noya que s' alçava les ulls ab son davant no li torná respu-
ta, tant sols agafant ab una ma lo llum que en la nua del pany penjat
havia, ab l' altra agafava tremolosa la màlaga del gual del Sr. Gre-
gori y lo feya entrar en una cambra.

Hi havia com la deu arca en parais: al fons una arca ab cortina
de reboll delhava vora un llit en lo quin una màlaga agonizava af-
dignat. A un costat del llit una xiqueta que al mateix temps que feya
llum a un Crist, plitava ab la gran color de malays lo objecte del
cònter, y delhava vora a l' altre costat del llit l' única virtutera de
la mort.

Ab una alta veu s' anava, en bona veu llavis, y mostrantse autza-
ment com doncarada y d' un color blanc y groguenc al mateix
temps sin horròstic al curar. La calavera 'l mirava ab indiferencia:
posava una omea sobre l' altre, y apuntant lo cap ab son braç, tota
lo gata d' unu lo costat de la malata.

—Ja 'u veu, digué la donzella al Sr. Gregori, la mare está mala...
tan mala que no crech pas que demà pugja ja b'arar.

La calavera torná la boca en mig-cercle cap amunt, com aquell qui
v' l' mirar arrosat las espaldas, com d' unu:—¿qu' m' espanta a
m? la malata aixora 'l cap y l'ha rullat se'n alla de foch en los ulla
del avay. Quantas omeas deya aquella mirad... Y per ço no digué al
Sr. Gregori.

—Naya: ja ho vingut per ditós y ja n' alla no vull entornament: do-
nam la dubla de quatre y que Déu torni la salut a la seva mare.

—Per Déu Sr. Gregori...

—Bent... bent... Avuy vana, y avuy de'n pagava...

—Nanyar Gregori, puñar demà hauran d' entornar a la mare... del-
xim l' unna perquè pugem entornar y ferit lo bé com a cristians...

y no com tanta infelices que...

—Bé, bah, vinga la dubla de quatre y delxa 't de coñes... quan un
se mort... quatre pains de terra al damunt y avoy Jesus.

—Tinga la dubla de quatre, tinga, y que quant arrija la seva mort,
Déu no li donja res que quatre pains de terra per sepultura!

Y l' hi doná la moneda: l' avay ab la rialla del mal llit, en la fió
a la butxaca de l' hermita, y montres se cordava los botans del goch,
la màlaga aixorava y tornava a mirar si a si a l' avay: ab una mi-
rada que ardentá que la deia llum del cel, ab una cara mas horròstic
que l' infern y ab una expressió que 'a f'ixá dintre 'l cervell de l' avay
ro, y que li guá la ranya de las veñes. Paraxta d' ill:—M' han robat la
peu del cos; y n' m' enba la de l' ànima... que Déu te la prouqui tam-
bé quan arribes a l' hora de la mort!

Després l' avay fugia plá d' angly, y en un moment, s' ehl un ge-
monch de l' agonejant: la calavera ab sa frida má li loonya 'l cor y li
purava la vida. La donzella que plurant s' havia delxat anar a una
castra aixorantse ovejada s' abraçava ab la ja fret cadavre de sa
mare, y la calavera corria darrera de l' avay tot fessoner las ogle-
hans de l' neta al foch oróxil de sus osses doncarat.

(S' acaburá.)

J. BOLA Y BOLA.

UNA PAPALLONA BLAVA.

Heu rebut un exemplar molt ricament estampat del volum de poe-
mas d' E. Williams Ch. Bonaparte-Wyso. Si heu delxat pel nombre
vinent lo preter de las jollis composicions que conté; avuy ab tot
non creyám ni la obligació, molt agradable per naltres, de fer-ne un
naltre un naltre. Si per la mostra se conix lo pany tot lo bellidre
del Gay Saber podrán fer-ne carrech de la rista si se que n' agra la mina
que a son ulls abirreth mes andavay. La poesia que posam a folla
seguida es anada presa a la pura poesia.

L' AVUYAR DE RAUM.

La cara de Lulou, joutu avuy Bauranco.
Tant llet de bonur, tant de julo malencu,
Vnab, que l' enjancu, quan naltre a son soliu,
Ka més bonur que 'u en son trito tumbéu.
Mal ab gual, de-les, no paria toule peio,
E armelo sa veus comu un cant de elgato;

E admira veu regreth del grand vó eadla
K deu eler regrethent, a deu s' enca polá.
Val, plures pas, Lulou! val, plures pas, chulouno.
Per l' nuelogu que volu a la dour que d'ontano;
Car l'ou deu, lo Cuetou, lo Grand a son Vnra,
Ka l' amu, a noya pas l' iue, que n' acumpo li ral.
Lou n'ou environant toum amo claridello
Ka un elamú pur d' angolou, viarguello,
K amon n'auréllis es un d'elvi elvís
Per q'acaria la n'ou lloum de toum paradi.

LA CRQA DE RAUM.

(Ensay de traducció catalana.)

La cara de Lulou, noya deca Bauranco
tant d' angela llé, y jova primaveranca,
que fan la tundra sin que al sol joga ab d'ell,
no menys fortunat qu' ella en sa sepulcra nit.
Mes, per sa gata a volta trista grogor s' hi acóla,
ab vóu d' una tremola, com un cant de elgato,
y que s' angora upat del gran cal n'atral,
y de l' omea n'ia y noi, y del rocam pelat.
Oh, Lulou, un pluriel no plura n'ia ayada
per l' angellit que volu a per la flor que 'a bada,
perque la ver, la Herma, lo Gran y lo que 'a erou
es l' ànima, y no 'l ull, la qui a tot temps lu vóu.
La nit environant l' ànima pura y neta,
no es mes que un d'elvi aixam de n'atral, n'eta,
no n'ha la té un relxat que Déu va entrellant
perque a tan paradi la serp may pugja n'itar.

SANTA CREU.

I.

—(Mara)
—¿Qu' vols?
—Vull llevar-m.
—A blat v'inch. Calla, fill meu.
—Vull n'arrosat, que t'inch gata.—(Mara) Mara!
—Calla té.
—Mara, ¿m' ha comprat las rucay?
—Las rucay díje? Qu' 'u vols fer?
—(Ay ay! si s'hi ja valg diril.—Para guarrit lo pliat.
—(Ay si menys me recordava—de que avuy son Santa Creu.)
No, fill, a q'az; no 't mogas.—¿u' chadarias la gent.
—Ja vull n'ar... ¿ja vull a... acarlil
—Bé, calla, no pleres mes.

II.

—Bon dia, annyora Lluia.
—Bon dia tinga, Marcé.
No 'm creya pas que son viva,—com no la vnyu sa compa....
Mara de Déu! Qu' está bonat—¿d' alont lo tróu tan de grolat?
—Ninó que s'ian r'ubidés....
—Ja m' ho sembla.
—Donchs no 'u sé.

perque li dieb, n'ia méva—que perdo l' entoniamt
A d'arrosat las r'elatures: non Parat, avuy malenc,
ha comenut que vulla—que li guarrit lo pliat....
—Si tras a quatre monedas,—lo noy de vosta, lo meu,
los dos de un 'l capllyre—y 'l monut de sa 'l ferrer
han guarrit una capella—por caplar... De qu' hi faret!
—A mi ray! No m' fari;—mes no sep com s'ón la gent?
Tot seguit diluon el 'la parus.—hi comenut peló d'inné.
—Xarayras, gent oramatóva,—qua, com no t'annu que fer,...
(Miraróu!)
—¿Qu' d'
—La qu' trala.—(Com corroni qu' n'ida contoniat
—(Ay Jesus!) Santa Lluia donzella.—No 'u faréu al nostre temps....
B'adora Lluia, perdón,—que han tocat tres quibres de deu,
y el 'l home arrija a l' hora—y no v'aba 'l d'inar sol....
Perdone, annyora Lluia.
—¿Arqué! vaja en nom de Déu!

una qüestions.—Què 'm apart?—Li digueron així qu' ella havia escrit.—Be, molt bé, va respondre Tallvrand, però senten qualsem de millor en la Guàrdia Imperial.

Lo rey de Suècia Carlos XI fou citat un dia a un tribunal de districte per pagar a Olofsson qu'era plagiari de que un servent de la corona l'hagués pres per ordre del rey un camp de gran peuu, Carlos mateix qu' a la citació acompañat de son advocat. D' això n'ordenarunguh un plat y l'advocat del rey defensà à R. M. ab llarga molt veient; pero l' jutge condemnà l' rey. Carlos XI rebé la sentença y un senyal de lo molt que li havia plagut la imparcialitat del jutge, demagüda l' manó de gran.

Un autor de l'opera 's' queixà eort dia a son impresari de la molt que tardava a pagarli son salari. Tingues un vici de paciència si compagues l'impresari que es molt just que ayans de pagar als que canten, pagui als que plenen?

À CAIRMANY.

PER UNA CIRCUMSTANCIA DE LA MORT.

SINNET.

Qui quant feta morir lluny de son cell
Y quant plau la mort abant s'ha un
Voyant de los propis rodolat
Y rebent d' ella la puntelmor consent
No se li fa una greit al costyal,
Quant va la mort dexantli l' bebé glasant,
Quant a son companya de volat
Seguir prop d' ell cantant ab via cantat.
Ay! d'entós, quant trist Cairmany capicuria
Privat de air on se deorra moment
Dels seus pàtelok las matins volent
Cotolentant ab amor de sa agüent
Trist fou per ell deyar en patria en guerra:
Pero, més trist morir lluny de sa terra.

JOAQUIM CIL.

20 Juny 1868.

CURIOSITATS.

Los elefantos, una tripa dels Gànachs, en una batalla en que se luitava un major, començaron fugint.

Las dones los delucavan y descobriant son pila, deyan: «colaria, qu-burta, clavou vostra forca, mataruna avans d' aspirarmon a las vergonyosas punes de la esclavitud.» Est espantada y tal paratira reformavan lo coratge y la dignitat dels que fugien, los qual apugnadas novament tornavan a la batalla y transvolavan lo inimici que ja 's' ornyà vancador. Y alguns dia Saint Voz, després de la victòria y en reure dades de la part que los dona li l'ingueren, adquiriran lo dret de portar in al moe ó monya d'uncabert, y d' assa va que vajan oncolindas.

L' arincapus melis, de Linné, que vulgarment se diu arbre del pa, y que los fills del Malabar anomenen Gaca, creix per ella sola en las Molucas, en las illes de Hupa y en tota archipelago de la Polynèsia, y la de la d' aó poma d' aiaia.

Non fruit ex quant rosó, y, en general, cum un ogy de criatura. No-dreix durant vuy mesos als habitants de aquella paisana, als qui sap molt hu. Abans de madurar, la pell d' aquell fruit es blanca y un xich carnosó, y així la menjall chya al forn, bullida ó d' altra manera. Lo fruit ambla el pa de blat y un xich a la canrechofa; pera lo temps en que lo arbre es lo fruit lo somitan. Quan es madur es un xich de mal palir y purgant. Les llavors que té, girones com castanyas, també son bones per curar.

TEATRE.

LAS FRANCESILLAS.

QUADRO DE COSTUMS EN TRES ACTES Y EN VERS.

Si per comedia entenguem, una suposada de incidents inverosímils al sol y efete de plinar en las llays de Espanya des que l' ignorant d' ella, in millitosa rialada, el pur art entenguem la comitació d' escena portada pels canells, plitades ab tota llampants que inclut a primera vista nostra imaginació, cauion de nostra reconent després d' un madur y llenguat examen; si llenguem per obra dramática una tengim de caricaturas de gent aporal para formar cavacosa comedia y ridicules escenas, dirim que l' obra que ab lo titel de Francesillas s' estrenà lo dia 8 del que corra en lo Teatro català reuneix totes las condicions d' una obra artistica. Mas non per desgracia, y a malgrat dels esforços de son autor, la obra té las circunstancias de que agnab de ser menuda, nos voyam obligats a criticarla d' una manera que despiu a nostra ploma.

Las Francesillas, ademés d' un argument prauit, y del que per ó

no n' ha trat son autor la part que ara d' esperar, ademés de la capa de malgrat que ja desde las primeras escenas se deiza conelar, adé que d' estar rutilada de paradas de d'hoie sentit impropies de un teatro que deu pasar lo temps del set, de altres circunstancias que no p'obna l' importancia de son autor y encaspa lo poch conyeximent que del Teatro posem.

D' altre manes no 'na hauria presentat lo carácter de la *Batela* tan fúndat, no hauria fet d' una vuya subitona de un poble de fora, una *Capita* que millor entesa valdria lo consell de la caravana, no hauria presentat lo carácter del voluntari, que del estu d' un triamo l'ave-rosimil y mal oitós, que al fons de la prosa non resalta, no hauria presentat la imbecilitat d' un noble que ab tota plorosa se per haver l' heretat d' un jove de bona sentimant, encas que conega que l' fera un hofes per tota la vida casanta ab la *Batela*, non tampoch hauria fet murzar de las tulas a n' ayuentó ab la fonda rialta del cinquena per compte de l' ardentia llágrima del ponediment.

Si son autor conegues lo Teatro no presentaria a las tulas perso-najes que per ser rurs ó n' al p'itich se valen del mod de dir sempre la mateixa suposada, entitat que 's' fa notar en totes las obras de l' autor de las *Francesillas*; com tampoch ompliria l' condició de personajes lances ó h'alla tota la grada dels que conatex en fer quatre bufonades, en trencar los pachs trases d' interés naturat que l' es-pouador agüa en dertes situacions, contribuint als una poch estudia-das personas a fer mal al cor del qui las ocolle.

Lo foment de la comedia es faja. Lo voluntari que pobre havia mortat a la guerra, y que retornat plch y ab la gran de cupitá; lo vo-luntari que se n' havia dut lo amor de sa ayula, y que al arribar a casa seva, a malgrat de las circunstancias, va per manifestar son re-ort ó sa enamorada, no reb segurament un menyspreu de la hofida que ell ostima, com lo cas de pulra Albert de l' Angelota, tant sols porqu' a l' autor de las *Francesillas* així l' hi ha plagut. L' amor per, l' amor del cel, com així hataja son autor al que l' Angelota té a l' al-bert, no 's' auria el per lo sol efete de mudar de paisos lo ar ayul, menyspreant en vuya de la hofida que placionament l' ayava. Lo ver-tader amor va a la persona y no pas a las circunstancias que la com-pañyan; s' ostima al cor y al l' interés, ni tot lo món plogat, capasso no non trencarso la pamió pura, l' amor placionat. Si s' ostima a una persona pobre, de la mateixa manera se l' ostimarà essent rica, y el reves, ab tal que l' amor que se l' hi tinga sia l' amor del cel de que se parla l' autor de la comedia.

Ab aquest foment tant faja, faja de de resultarso la obra neces-sariamente. ¿Perqu' la Angelota al retornar l' Albert no l' hi dirigex las paraulas que una noya enamorada dirigiria al home qu' acaba deureps d' una llarga absencia? No 's' entenhim.

A mes de tot aixó, deyon notar l' inverosimilitat dels costums que vol pintar. Al loch hem vist lo de que a cañir a rials de parara la vida d'una francesilla que naixen a la cinglera d' una timba para fer-ne pregal a una noya, com tampoch aviam que a las cingleres de las timbas hi haguesen francesillas; ni que al temps de las creras y obor-cules hi haguesen moras maduras; ni menys que en lo temps de la guer-ra d' Africa hi haguesen creras anachonades. Mas aixó non potia defen-der de detall, que no 's' deigan vuyre poms al casat del gresos que 's' fan sentir en tota l' obra y que de l' ocoló no son gennuals.

L' única cosa encomendable que havem trobat en las *Francesillas* es l' amant y l' natura de son autor en crear una mica men ilustre que en las obras que avans nos havia fet conelxo.

L' autor fou ardent algunas vegades a l' ocureta, y seria facil que s' hagués plagut alguna circunstancia a la execució que fou lamenta-ble.

J. H. y P.

RECLAM.

L' inició de lo certamen literari d'enguany celebrat a Reus, superlument impresa y enquadronada magnificamente a la rós-tega se von al preu de 8 rals l' exemplar a las librerias de Bu-tinas, Roquerin, Gineola, Jaime 4ta, Lopez, Rambla del Mig y carré Amplo y en lo del Centre de obras literarias de Ca-talunya, plansa de Sant Jaume. També s' enviyaran l' enquadra-das pel correu a qualsvol punt de Espanya al que trameti lo preu en lletres ó lletres a Narda Rous, Director, Reus.

Per lo no firmat, lo secretari de la Reducció Joana Roca y Roca.

J. H.—JUAN ROCA Y ROCA.

Impressa de M. PUIG VENTURA, de la VILLA de Reus, a càrrec de J. MARIÀ, carrer dels Tallers, núm. 21 y 23.—1868.

causat, que però pagar molt malament aquest poble, que ab hagué la bondat del volu en l'any 1808 va portar a Napoleón de les Francases a tota la Espanya; al poble que com algú un de nostres savis, estimà a tot lo que li ve de grat, estimar, empero tan vella cosa aforta a lo que és l'hi ve fer estimar a la forsa.

Ha delcat ab publicació la *Montaña catalana* que ab lo títol de *La Montaña de Montserrat*, veula sortint desde primers d'any. Son director era el poeta català E. Víctor Balaguer. També han sortit *La Pobla* y *La Barriada*, de mures que á parh á parh y á desgrat nostre, hem anat quedant sols. En efecte es així; *Lo Gay Saber*, ja es lo únic jornalich literari català que 's publica á Barcelona.

Hem rebut una carta que ab lo títol de *La republicana*, ha publicat lo jove compositor En Modest Vidal. Sentimla com hem tingut ocasió de sentir-la en piano nos ha plagut y 'ns ha afirmat en lo bon gust que havíem format del jove autor que ab tant d'afany y bon veer se dostra al art musical.

LOS HERÉNS.

Drama en tres actes y en vers de 'n Francesch Obach, y Vingola.

Grat ala á Déu que al últim podém agafar la ocasió ploma de la crítica y ferla reflectir á plegut del paper y ferh oportuna paraules que plauden á nostre cor que sola per lo que es lo estimem. Grat sia á Déu que podém fer bona menbrança d' una obra que cantaleix al uxent contra catalá, d' una obra que, ja que a' ho mereixen, han rebuda son lo nit de non estrany pel nombre publich que amplexava lo teatro del Lliga.

Los Heréns es un drama del que ben satisfet no pot quedar son jove autor. Ab ell ha tractat un assumpte de al delicat, majorment en nostra terra. Havent de combatre una costum tan vella com arrelada y que com á tal sembla imposible que puga desaparixer de nostra Catalunya, amos que doixi de porcha part de son caràcter nacional. No obstant lo poeta n' ha valgut de la forsa de la raó y ha guanyat victòria. Los pensamientos y diletos y fórs concepcions de que 's val per aconseguirho son bella pamentament mirats y forma elegantíssimament considerantlos.

Combatent lo preocupació que hi há respecte al bon bé de la casa y las demás rahoies que comunament se entenen para defensar als heréns, diu lo poeta:

*Lo nom igual
lo porten lo un que l' altre,
y en la casa 's dos han vol.
Los dos á dentro los veuno
tanca la mateixa estich,
y lo vindra al nom mas prompta
ó lo vindra un nich mas tard
no se rahó perquè 's un sign
preferit al altre, may.
La maya dentro del ventre
porta als fills un temps igual,
si naixe, ad lo mateix liabl
lo primer cas á l'alt fa.
y dita al morir los juevos
los doten á l'ita prom igual
perque ni se ána amoye
ni se dos fills per demar!*

Recordém que responnent ja ho del motje D. Antou, á las rahoies que obligan al senyor Senyor Pere á negar la ma de un milliciá á un capítol de versos com aequal que tantem una vora satisfecida en transcriure, hémus aquí.

*Si 'n Jaume signés heren
valdría mes del que cast?
'Yndria més honorada?
Pora mes guapo, ó de fora
un aicut de mes subert....
Miri!... Al cel sola hi ha una porta
y es tant baixa, que en lo cel*

*ante hi colen 'l que s' entenen,
negat hi entén ab lo rap d'el
'Quell! Però com tal viden
que decau que 'l dit de dita
signi á la mort perquè d'elli
á la maya á 'n Jaume
d'inda aquella que respon
ni qui tinga mes d'inter?
Són perquè á 'n aquell que 'la tinga
podria servir? 'Són perquè?
Per fer lo dit d'el 'n Jaume
un nich mes fudo 'l fuzer
y de lo dit del justicia
com mes fudo ja aquell
tant mes tardar 'l que durm
á sentir la oia de Déu.*

Foram molt llarchs y cosa seria de hoy acabar lo transcriure tot lo ho y tot lo digun d' haver capítol, y no es aquesta la nostra intenció.

La que principalment deu atnyar es lo bon gust de l' autor en tota la part que toca, la bon dita d'el heréns, l' interés sempre creixent de l' obra, la magnitud de abament dels actes y la de sentida total, una diletat que deixa satisfit la cor del espectador.

En quant al caràcter dels personatges lo del Sr. Pere és molt de quènto y és á nostre gust la non han sentit de tota empero son caràcter es massa realista respecte 'l dels altres. Aixó, que á nostre parer no es una falta, el contribueix algun tant al mal efecto de alguna de las parts dels drama, es un vivent contrast que aixuca lo conjunt. Per lo que pertoca al del autor devem dir que es bon acabat y concisgat. Lo dels dos personatges també través que son una mica massa convencional, empero 'l contrast no transpassa los líms de lo natural ni de lo verídico. Lo de la Mercenaria na sapia axants del de los fills de munitat del temps en que passa la acció y per lo tant es ver y apropiat. Lo de la Pons es natural, y axant que en lo primer acto se presenten onatissent ab un val de intenció y fantasia, intencionant una desconfiança ment se va desamparant mes royal, concisgat y verídico. Y encara que 'l conjunt de tota part per una mica de falta de gradació, no deixa de produir un bon efecto, y de fer conveio que la tal falta hax del pensament que ensenja lo drama.

Lo llenguatge (per lo mes difícil de nostra natant nostra) es algun tant desigual; empero lo mes tendent al literari que al vulgar. Fora molt lo y donem la gran resultat á nostra ramatxer literaria 'l que lo ve llenguatge literari catalá pringuda pán en nostra escena, tota vegada que 'l teatro es l' escena mes popular. Lo que no podiam demanar tres ó quatre anys curra, avuy ho podém exigir, y lo dia es que 's presenten á nostres taules una obra literaria en lo fons y en la forma, haurém dit que un gran pas en nostra pacífica caua.

Avans de terminar aquest mal arrogat escrit nos permitram fer una pregunta á nostre bon amic, que no perquè 'n sia delcat d' estar fora dels termes de lo imparcialitat y de lo bona fé que obra d'itá nostra cor.

¿Perque per combatre lo costum de fer heren ha ngafat tota los argumente que directament osten de la sua part y no ha fet cap un dels que indirectament lo favoreixen? ¿Perque al costat de l' heróu viciós, instat d' heróu, no 'ns ha presentat l' heróu virtuós de la cabalesa, l' heróu dit comunament heren y as, mes digno de llastima que 'l primer, y que com ell se vulla la mala costum de nostra terra? ¿Perque donchs no ha atinat en aixampar nos lo quènto, per emplicit de contraste mes viu y en conanguir de duas maneres y per duas vies diferents lo tema de sa victòria?... Nos d'elimitará nostra bon amic al l' hi sem aquéntas preguntes que filas son del ver afecte que 'l hi tenim, y ho fará pensant que no perquè paga una cosa ser millor, deita per se d' aser bona; que no perquè una obra no es perfecta es dolenta abnoluitament. Ja al començament d' aix article hem dit que han satisfet pot quedar l' autor dels heréns de son drama, y al terminar nos hi afirmem encara.

L' execució y la direcció de l' obra bona. La manera de presentacin deuria algut ben regular, si no haguéssim volat que en dels actors s' oblidá de l' Apoca de l' acoll del drama y de l' edat que devia figurar, presentantos dibl caracterials y vnaix desarmónicament en relació dels altres.

J. R. y R.

Per lo no firmat, lo secretari de la Redacció JOSEPH BOLA Y ROCA.

V. R.—JOAN ROCA Y RIBÓ.

Reimpres de M. PORVENIA, de la vinya de Bassas, á càrrech de J. Medina, carrer dels Tallers, num. 61 y 62.—1868

—¿Per què?
—Perquè, si no li ofusqués, no podria dur aillures.

—Senyor Lucía, estic lent y trayent loch pòs enjals. Tu, que sò un home de bo, incapàs de far mal a persona ni a bestia, m' he de es-collir a la quitxalla y a la gent gran que 'm digan *Afala-guata?* In 'u ho prova't tot, ja m' tuch mes pacència, ab avó, veja de posarli es-mena; ó alho un dia fare una idalgallada!

—No tingues por, no 'us ha dirá ningú mes; anou *Hala-guata*, que jo hi posaré remey.

Un que jugava a cartes enfusat de veure un curt de vista que li di-rava lo joch, m' tragó 'l macedor de la butaca y agafá lo nas de desavergonyá; mes dalturats m' anóu, digué:

—Perdonen, company; comi avó tan aprop, m' he pensat que 'l vos-tre nas era 'l meu.

NOVAS.

En la nombre vivint tractarem de *Las pupilas y la herencia* d' on Ju-seph M. Arana; per ara direm que son molt bon rebuda y qu' m' un comilla de la qual no deu estar ben content son autor y 'l *Teatre Catalá*.

Per reputada del Sr. Riera, segons tenim entesa, vindrá a omplir una de les set cadiras del Consistori dels jochs florals lo jove poeta de lloca on Francesch Martini, proclat ab jura en la catedral de Lleida.

Croniquem aquany lo Consistori deuria tractar adriament de si dona ó no 'ls diplomas que l' any passat segons tou de diferents perillós de-viava entrogar als poetas premiats ja ab jura ja ab nocent. En me-moriar que d' una ó altra se prenia donar als premiats testimoni de haver als guanyat lo pris. En pensant de la jura á nostre juli no aco-rdria que m' 'l passador qui 'l ha guanyada, l' any passat ja fins 'l ha-ria comenat lo dibuix dels diplomas; aquany, si 'l Consistori ho creu convenient, pot acabar de fer lo que fou comenat l' any passat.

Lo jove autor dramátich on Francesch Ribari y Vinyeta está escri-uint un nou drama ab lo títol *Pere Serrá*; li desitjem la bona acollida de las altres produccions del notable autor.

També segons se diu lo autor de *Las joyas de la roca* está acabant un ab lo títol *Las pupillas*. Si la producció val com valen las *Joyas* no serem pas nosaltres los darrers de aplaudirli.

TEATRES.

PARADA DE MADRID. Drama en tres y en vers de 'n Eduart Vidal Valeroiano.

Existia en lo Maanó un costum, consistent en considerar á una noya primera ab algun fadrí, com unida ab ell ab llacons tan ferma y estreta com pugan servir 's del mateix matrimoni. Així se que sobre la pobre miqueta que menyspreada 's véu per son promés, cauhen la hola, la mormolació y la deshonra de part de un poble que estima ses costums y que 's serva llaclat ab tot lo sumillisme y sense la men petita consideració ni rabó de aur. En aquest lo llevat ab que l' autor amena l' obra que fa corre nostre ploma.

Marin, germana de Perot, orfes de pare y mare, m' eren estimada per Pau, jove llauger que á malgrat de la promesa que l' hi lo donada s' enamora de una donzella y son enocament lo porta á un sotro del que no 's pot apartar, no ja l' home que estima l' honra, alho 'l que tá tant sols una gota de sang d'inter del cor. Quan véu la seva caygada s' hurroriza y determina reparar una falta, cometent una altre, que a lora lo costum del poble on tant ferma com aquella, determina casaró ab la donia que ha deshonrat, troncant una promesa que es lo sol punt que manté l' honra de una altra. Gerxal, home recellit per la fa-milla dels dos germans, que un só reconcentrat y desonguyat del món, gosa ab la desgracia dels dones y 's complax en la mormolació y

en atlar los guanyas inevitables de un foch que á ses bufadas va nece-sitant y que ab ellas ovidó una fogarada que 's deuen veure als nits de tot lo mon. Per una casualitat ab que hi ha un promés que deia estar á una miqueta, lo nom de la que no pot descubrir en las primera moments, y així l' hi dona ja tala lullada para poder poder ab la mormolació, que no lo menjar que una 'l hi pla. Mas una vegada sab que la noya que ell ha llenat d'inter la mar de la boca d' un pobre mormolador, es la noya de una seva, gira tota son esforços en procurar lo bé de la seva víctima, y just ab son protector Perot, que treballa per l' honra de sa germana, conseguia tornar al jove promés al bon camí, ignorant com se troban de las causes que donen molt al atalondrat Pau para trocent una paravola. Mes Marin, que de part de un company d' aquell ha rebut una carta de la que 's desprén l' estat de l' altre víctima de la longarosa del fadrí, no lo puc cor por veure ab algun infelicitat, cometa generosament á la seva má, á malgrat de tot y l' hi expala l' altre má que per la d' ell no crida y que l' hi re-claima son azill. Estant un aixó Ramon, germá de Pau, que ja de temps estava agradat del bon cor de la donzella, lo darré fet de la qui no era lo sol que 'l deia guillemat, l' hi demana son amor, y donantli la seva, queda en bon Hoch l' honra de dues families que tant es parill estava.

Com se véu lo Sr. Vidal juga en l' obra ab un assumpte molt espí-ritós. A malgrat de tot s' ha mantingut dignament en son Hoch, sense la men petita rullenda; y si una sola paravola feria las orollas del es-pañol nos delicat.

Per la poca naturalitat del argument, que en son illi segons de lo illi se pot desprer, s' ha hagut de valer son autor de certa incidentia, que on-care que lliga mes ó menys ab l' obra, molt bé podria alguna para-va se sense ulla. Exemple d' aixó es lo final del segon acte, que deia au-pon l' expart del espectador y que 'l plineta que 'l molten es devanels com fua al comenament del ters. Gracia al rigorós mirament de l' autor on no rubirio de altres que son completament inútils, y que en totas las obras hi escurant, com fa certa escola de nostre lentre-pedren perdurarli aixó, que al es una falta, nals com ja havem dit de quel camp que davant dels ulls li presentava l' assumpte de la *Parada de paravola*, lo qual mateix nals causa monotonia en tot lo desenrolla-ment del drama, monotonia que 's fa sentir mes y mes ab la falta de situacions, que obligan als personatjes á estendre ses caràcters per altres camps diferents del on que se troban desde el comenament fins al final del drama.

Ja que de caràcters havem parlat no será mal que diguem que vel-drim veure una miqueta mes analític lo de Gervasi, que encare que des al final del primer acte sia un verdader personaj, després decau, el veure 's prenia á repetir la mateixa expressió para poder surar y no ensofregar totalment. Lo deis demés han sostingut, encare que no tenim manifestar ab tanta vivens com lo del que acabam de par-lar en primer terme.

Lo Hengustín, encare que furti, algun tant castellanent unas vege-das y antenat molt sovintal, com que 's deia veure mes y mes posat uns termes al costat dels altres.

La educació ab moltes tendencias literarias, y cumplint en molta puntia lo seu fi; y la forma, distribució d' escenas y part de efectes, fet tot ab molta concinnia y concienzament del lentre. La moral del desen-llas bon manifesta y digna d' aplaudir, y lo que mes que tot mereix plonients es lo bon desig y tendencias del autor en alluyarse de un mal tant que per desgracia del art, accora una escola, si tal nom mereix, de nostre nalsent lentre, tendencias que no deixarem may de aplaudir, encare que per no ser conegudas no ho sian tant per certe part de públich que tant sols busca ó un tip de zuro ó una impressió que al ell créu forte, als ulls de tal home de gust no passa de ser ridicu-la. Vujan los autors catalans per aqueta via y pot ser se aconseguexi lo entronchament del bon gust, ja que 'l costum forma la educació del poble, que á ella hi té de arribar insensiblement.

L' exercici fou bona principalment per lo tocant als Srs. Parrenyo, Tula y Sra. Joanín. Los dones no desmereçquen del nom que tenen conquerit. Fem especial menció dels dos primers, porque encas que 's treballan fora de son caràcter, se llitron; y de la Sra. Joanín per lo molt que á nostre juli promet, posada entre bona escolars. La direcció y manera d' anar l' obra presentada, no deixá res que desitjar, lo que honra á l' empresa del Liceo.

J. R. y A.

Por lo no firmat, lo secretari de la Redacción JUAN ROCA Y ROCA.
R. R.—JOAN ROCA Y BROS.

Estampa de EL PORVENIR, de la viuda de Bassas, á carreró de J. Medina, carrer dels Tallers, núm. 51 y 53.—1869.

1-6-1872

A hores d'ara que 'a reguixen molt per lo que dita a particulars autors, segons los llargos de unitat ó de simpatia que lliguen al critic al que critican, molt n' han reguixit, y d'ací á dir nos atreviriam completament, per lo que toca á las obras de la nostra literatura catalana. Hauncadauuta aldir, y contentant ab tant nombre de autors, com de d'altres, molt avinent l'apassionament lo gust lo sentit d'ell y d'altres, en lo qual que han fet de las obras per alla produchidas. Tot lo que, generalment parlant, per una ha sigut llançat, ha sigut p'és altres editores y de fons, y d'aquesta contradicció constant, res positiu y apreciable n' es d'ell, com mesjunt com brilla sempre en lo camp de la critica, si en lloch de la llavor del autord secundaria per l'inspiracion y la certa ralis, n' li sembla la mal fejada grama de la irreflexió y de l'apassionament, sin en lo sentit que 'a vulla.

A compondre arribam en aquest punt la m'ovida de las ilustres, com los de las obscures. Lo d'ací d'ací en lo que altres autors volen y al revés, poden haver variats motivados. P'és la nostra transigencia d'ús al extram de pericula que en l'entend de una idea que jutjara problemática y algú d'alt, en lloch de la frida oritica, regon lo so) vivificador del ardent entusiasmo, á fi de fer la critica y d'ací el rebuccion. Mes queu esta idea ha produhit de assonnats sculta bona cultura, que té una g'overnació que la problema, l'activa y la parpata en los que vanen, llavors grans perills voyam en seguir la mateixa regla, per aixis com l'arbre alguna le sia adat y la estació, demane diferent contrari, la literatura té també las seues necessitats, y h' potria succedir que en certa parte fos per alta causa de mort. lo que sigul l'hi havia avall causa de vida.

Unseu á la literatura catalana que tant jove r'ubitatem mostra, no seria per alla un cop mortal, un abris que ofegar podria, anarria y recomenar los fruits de mala vida, sola per ser de l'arbre nostra, que á confondre's ab las bones que produhit. No succedria potser, que moltes intel·ligencies y moltes inspiracions s'omortulassen, segons una llum verdadera que al mateix temps que dels perills las aparca, las fortas en replendar, donantlos'hi vida completa y ació ben encortada.

Nosaltres arayam que el molt a'as fet, molt deu n'esperar encara de la g'overnació de joves que, molturnals son ells davant de lo atractivol del contrari de nostra llangua, no llanzen á portar en una adoracion á las primaveras efervescentes de llurs inspiracions. P'ar ells sien donchs los consells dels criticos de conciencia, per ells llurs estudis, per ells la gula, la llum, la seguritat en los passos que donen en llur carrera, ja que si arribassen á fatigarse, si perduts se veyessen entre la foscor de las opinions opugnades, lo estrany fora que á palponas a' aixis de las tenebras, y lo natural que, ó de a' extollasson, ó de mixta de ungi á copia de estórics probatures y tantsa, veyessin perdre's lo preuat tresor de un nom llustrat al servey de una causa lloable y patriótica.

No d'ím en aixó presumpcionament, polg massa en-

bón una abant nostros facultats intel·lectualment arribau y lo que nostros esperans poden. Veyem altres perones de nos idris al nostre parer té alguna v'alu y utilitat en llurra vida y profit de la coneixensa literaria catalana, que com lo que nos pugui, bu l'aymam nosaltres.

Recomenat avay de fer un estudi critic del volum dels Jochs Florals de 1871, heu arugat avay nostre comenar per las antirras observacions, tant per' que pugui servir en el, com per a determinar quils será nostre punt de vista en lo qual que anam á omtra. Podrá algunas voltes no aparere tot lo fret que deuria, delzar llach á l'entusiasmo, tal volta com arri, emperó lo deuy hi er per la part nostre de fer lo imparal que pugam. Lo p'ó h'lich, critic sobre tota las criticas, abrá apracar lo en lo que valga, y regonixa la bona voluntat que 'us guia.

Avay parlam ja dels treballs compresos en lo volum dels Jochs Florals d' autany. Avay de las rimas examinam la prova, avay que las inspiracions, v'ejam las passiones.

Lo primer que en lo volum se traha, es lo discurs del President del Consistori, Sr. Reynals y Rabassa, notable per molts conceptos; mes no pas intaxable del tot en la sua forma, ni en son fons, t'apoch del tot incontravertible. Lo discurs com á obra literaria, té un desenvolupament que 'a recomana. Les parts que aconsellen los preceptes hi estan desenvolupadas, sense que n' hi v'aja mal lligament entre ellas, ni desproporció: no un conjunt armonich y ben estudiat, propi de son objecte, y digue del llach que en lo volum ocupa. Lo llenguatge que en ell hi calpeja, demostren estudi y entened; lo parula es generalment exacta, mes que no 'n sia tant la sintaxis, si l'elocucio n' es, que en alguna passatje l'entel poque per foch, nos empare en la part enunciativa de una idea que no pas en la sua explicació. V'ejam para lo que d'ím los primers apartats del § I, que comenca: «L'història antiga na l'història dels grans reyalms es una gran elicit per encansa y comparansa ab los herillisms troncos de la página 37, des d' ell hant comenat: «J'entendret lo contrari de nostra llangua is sine á l'acabament del discurs. Mes com es dit molt ha que l'lati es lo que fa l'home, eucere que entiga en n' a lloch la critica al assenyalar lo que es l'hi ocorre sobre d' ell, en l'hi an sigut per ó censurar lo que fues que defectes s'hi de la manera d'esser de quicun. En general com á obra literaria lo discurs del Sr. Reynals es recomenat per la sua pulidosa de llenguatge, y sobre tot, com ja havam dit per lo giny de son desenvolupament.

Si desaltres deguésem aquí desplegar nostra manera de sentir, y galanser nostros conviccions si- sócces y polítiques, sense dups que h'edrim quicun que dir sobre algunas de las ideas contampadas en lo discurs del Sr. Reynals. Com que arayam que aixó no es propi de nostra atjota y que en l'assé de la catalana llar poden assemp'ar hi y d'apartich g'ermansolvement, tots los qui en lo cor cremar hi senten

eix, referent a Joan II, rador n'An-col·leció de referencia á n (aprés rey anar á l'Amovembre del

—En Fran- l Senyor Rey ecetes qua- es del paga- u de descents omens que la ie la guerra de, doneu de tre Antonloto agargent del o es a dos li- als de nostre ampurda per iació de les di- oustra cautela. agost del any sagell de son : (En lo revers 71 agusti M' irmo habuisse recouratill'raginta, sunt barano. Anno

Sr. Reynals y Sr. Montserrat Santenedor, et

de un libre s' om un encan- t intaxable la pogut de elo- i sempre inf- , han fet d'ells cubrint las be- la, ab las exa- le minvan mes

Barcelona.—E- 6.—Petrizol, &

1-6-1872

una amorosa grupera del foch catalanoch, quanve que de la mant de quicó distinte manera de pensar e' exhalen, estalimú que algunas cortas observacions serán pro para omplir lo deber de crítica que la condensa de los redactores d' nat periódich nos imposon.

Lo Sr. Reynals exposa un sinuosa historion de la formació de las nacionalitats y de las pátrias. A granu rangos pinta los imperia anticha, llur naixença y llur ruina: la constitució de las sociatats en l' Estat Mitjana: l' excoament sobre d' elles de las unitats nacionals absorbente y centralizadora, y finalment las modernas tendencias de la public civilitat. Si en l' exposició de la primera extrema ostend d' acord ab lo sayor Reynals, en lo darrer no 'ne succedehix aytal. Aixó que sembla estrany, no ha de admíttervos, puig no creyem nosaltres que las consecuencias del sayor Reynals se descomponen naturalment de las premisas que nascentades de las. Si a l' exposició historica, desatracament feta per l' autor, hi aón tambe la sinuosa de l' historia, l' parqué de les fets realitate y de las tendencias triomfadora sobre las que's desvanixen, tal volta lo Sr. Reynals, que té un sé criteri, comprondra podria que may tamps passat lo pogut reproduire en tot son caràcter, que may no eventual antichitat ha estimulat al luma, que may lo ritm del progrés se n' ha format enora, y que el renixença hi ha hagut ó hi haurá en la vida de l' humanitat, baix un non caràcter a' han presentat y a' presentaran sempre, porque l' homo es perfectible y si ensenyansa, emporicela y sabensa pot accuntar darrera seu, no pot buscarhi pas may son ideal.

Per lo mateix creyem que poca de molt arbitraría la divisió que fa en lo darrer apartat del § IV entre las duas tendencias modernas, la que mira enera y la que desobre un horizo confós hi dibuixa utopias irrealizables. Lo Sr. Reynals, audianthe de, talvolta trobaria un terme mig que seuen rayir ab la tradició ni a ella subjectarés engament, ni rompre tadjuch ab la filosofia seua y rahanable, representaria la verdadera, y sobre veridadera convenient aspiració del segle en que vivim.

Men aixó son indicacions que no creyem propi ostendre nos llargament en un treball de la naturalesa del que no 'ne ha ocasionat, a més de que, per nostra pacífica causa, si a cosa no a nostre entendre l' amor que e' a terra, e' a llengua y als sentiments catalans demostre en son discurs lo President de las Jochs Florals de 1871. El l' modo de veure es distint entre l' autor y lo crítich, una es la voluntat y un es l' amor.

Encar que de menys importancia para son caràcter, en darrera del discurs del Sr. President, una memoria del Secretari Sr. Montserrat y Arcañ. Per men que exactament ega tant sols lo q'altayal carrech ubit entre 'ls manifestadors, donar compte de la acoria del Jurat, es costum edicosa y per tultom lloada qu' n'apresse tambe quicòm de sa utilitat, ja que multipra es agrados y deis parlar de lo que men a' aylla.

Se veu aixó en lo volúm, e' nostre es amén que la dita memoria del Sr. Secretari, va q'altayal

tro un penúltim y un acabament. En addós trosson a' hi troba l' afecte de llur autor envers lo llenguat. Ja de la terra, expressat en una forma verament catalada, tal volta no son llenguatge de tant casells manen rbrasant per lo que aparanta, y en la elucució, generalment parlant, prestado tribut a vulgarismos triats a' a vol, emparó vulgarismos al fi, un gainn propis de l' obra que 'la contó.

No 'n farém d' aixó un objecte de censura en contra del Sr. Montserrat y menys quea mension a nostre modern llengua catalada en qu'altayal tona qui la conrea, ja que a nostre entendre no pod ni deu estar calçada en la que 'la anticha escoligueren, ni tampuch abnilitament en lo que en la dia's parla, corrompuda en algunas ocasions y sense la llicon y bona determinació, que un dia hndra, si, com en de suporar, no ducan la reuixença catalana, ab tanta brillan or comenada tamps enora.

Dicám encare en honra del Sr. Montserrat; mes un plau la sua memoria aytal com en, que no pas que vinguda a l' ocell que volta auilan, emagant ab un feta desig una impulsion manifesta, es a dir en catala empelat de catala. El algun vulgarisme a' hi troba, si a' hi veu emperifolament, no hi manca pas unidit, entndi que al cap de vull pot anar profitós, y que nosaltres aplandim ab anocer afecte.

Per lo que toca al fons de la memoria, res per ara hi taulim que dir. Ab lo que vindrá de nostre estudi, veure podrán los lectores de LA RENAISSANCE sius a quin punt concorda nostre criteri ab lo del sot mantendora en lo juli de las composicions premiadas, juli que forma l' anira de la memoria del Sr. Montserrat.

Ultimament, figura en lo volúm y en darrer lloch un discurs de gracias, degut a D. Joseph d' Argullol y Serra, ultra de la Srta. Mantenedora.

Tal volta lo gasiat del objecte a que 'a distina aquest discurs haja fet que son autor trobantse lligat y desligat durti a malgrat de tot una forma original, apés a buscarla en lo que, si té molt un alguna de las suas frases de catala del que ara 'a parla, veul té tambe de trivial ó impropri fins a certi punt de una fonta literaria com la de las Jochs Florals.

Men lo que millor disculpa l' obra del Sr. Argullol, es la falta de pretensions que a' hi veu. Es un discurs senzillament para omplir un encarech que de tant comó, a' es fet difícil. Alógunos adamos que'l discurs de gracias, en lo certamen referit, caran voltes se l' afecte que duela, puig pronunciamos al terminar de una aveló que nosaltres a ser llarga, posat no seria ni transparent los breus limits que una doble cortesia l' hi pongeris.

Dixam para un próxim número l' estudi de algunas de las poesias premiadas, creyem convenient pararnos aqel par avay a si de no privar a nosaltres lo for de un ablay que no dujam ser millor aprofitat ab treballa nos agradosos que 'l que nossonen las mal lligades ratillas del present arit.

J. B. y H. C.

15-6-1872
 (R.) 1-8-1872 (n.º 10)
 13

na, com la cançó del corn de guerra que reuena als narratius y pera la defensa de l'illa de Mallorca los aplega, com per últim l'impressió de All, continguda en la darrera part, son bogues que demostren clarament que sia en lo cap del poeta mallorquí l'inspiració andròica ab una notable força de porcepció y una sensibilitat exquisida.

Lo «*Romans de la conquesta de Mallorca*» que obtingué l'ègon accésit, original del jove poeta mallorquí en Mateu Obrador y Benassar, es una obra que si ho ha entrovada bona disposició en son autor, haixja notablement, atés l'assumpto que canta.

Una descripció que conté, encara que correctes en son desenvolupament, pecan de llans, no presentant un noi toth que les anime y las unesquen ab l'essència de la inspiració y de la poesia. Poch es la l'autor de las figures: tot lo que diu es comú; y d'aytal modo, deixant apart la rima, s'acortaria si l'assumpto tinguda de esser tractat en prosa.

L'autor en esta obra ha volgut fer gala, com molta altra, de la renaixensa literaria catalana nosh, de coneixe nostra nosh llengua. No volém exaltarla al ha eixit victoriosa de tant difícil probatura, puix, en la necessitat que tenim de fixar la llengua català, buscant en ell la difícil germanada de lo llitani ab lo catalgible, sense perdre jamay res de lo certin y de lo pur, nos preocuparém a obligar y molt menys a un jove que emprenga en treball que es lloch de esser útil, contribueix per lo contrari, a allenyarnos del objecte, que è nostre entendre davant carcar los condors de las llitras catalanas.

VI.

Premi de una medalla de plata esport per alguns mallorquins ayudadors de la llengua patria. — La Cova d'Arta, de'n Joseph Martí y Polyuera. — Solter y la Llotja de Palma, de'n Joseph Tarongí y Coriós. — Consideracions.

La *Cova d'Arta* tot y amant una poesia adonzada, en la qual es canta una maravella de la naturalesa y a donada a un sentiment que en cambianta assumptes es de cafon, can diuhen molt gèsticament los castells, nos produhen un efecte certany. La poesia vol esser descriptiva y s'rica al mateix temps. Per lo tocant a lo primer hi trobém molta generalitat, de aytal manera que ha quiba mes, siac que l'autor no haja vis lo prodigi que canta, è que en imaginació, el veure'l, haja reccit lluyoras imprecious, com dies l'àngeres no las relés, ab una canzella y freda relació que s'è l'è hagués escoltada. Lo que douris esper inspiració y fantasia queda reduhit a un falo entusiasme, representat ab un bon nombre de exclamacions entre puhs admirallus aparicés.

Per lo que toca a la sua para l'ella han dit ja lo seu doviara. Molts son los poemes que al veure una obra de la naturalesa han exclamat que l'home es incapas de ferla y s'han agenat davant l'omnipotencia de Deu que l'ha creada, planyentes de lo mesquices de tot lo home y deixants endor en las darreres estrifes per lo sentiment de la fé y de lo adoraó de Deu. No es que aquest sentiment lo trobém fora de lloch en estos assumptes; mes ja que es un fons neu, l'èrgan veuril sempre una forma de idea sin del modo de

sentir exclusiu del poeta, y jamay animallivada. Lo que no sapigam vancell en la present poesia es lo que nos ha fet dir que era adonzada.

En quant a la versificació, es robusta y ben entonada mentre que desilubra algun cop per alguns conceptos vulgars, representats ab una capotamentat massa insperta. Exemple d' aixó son los següents versos:

«Veig cada cop que lo giro
 lo ferd de la cova mena pelis»

Concepto que si bé es molt natural per la porcepció que expressa, es molt vulgar per figurar en una poesia lirica.

Com è mostra de bona versificació citarém en canhi los següents:

«Aqui Jacay arriba
 la tempesta del mar ni son amant;
 aqui no naixen flors, ni'l jara gongaga:
 del tum la planta nitiva
 tremola aqui; la poma
 l'erquil de passu, y un matorra son!»

Los primer y segon accésits è un premi guanyadors respectivament las odas «*Solter*» y «*La Llotja de Palma*» ponidas abduca del poeta mallorquí en Joseph Tarongí y Coriós.

En abduca s'hi vanhen bones disposicions; mes pecan per deixadesa en la forma, en especial la notica.

«*Solter*» demostra bon coneixement deis afuachis catalans. Es apacible y fresca; to entrosca bon vorallandus; altres es alguna disposició violenta y foscna.

Mostra de las primoras y sone dupte una de las millors que conté en aquest:

«Oh! munta al vuls: teu gloria,
 los septendora veuras de l'ampin terral
 en formes illaorion
 los antigues memorias
 è de tota l'èta pujat del la arena»

En quant a «*La Llotja de Palma*» trobantla molt incorrecta. Res mena prosalich que la reghent ostrois;

«Para quera èx silenci de tomba funteral
 «Parque taulons y luyos cantant profudat
 «Parque aix è munta de aquina del tot alay-cunat
 «Ke esta la gran Casa de la Contractació»

Tant los conceptos de una oda com de l'altra son fan notables per la sua brillantor ni per la sua notica. Emperò com ni en l'una ni en l'altra s'hi dexubent tampech proteccions, bé puden esser ditae obras com una proba de que no mancan disposicions para la poesia è non etc.

Aqui després de desposar nostre l'èduo treball de veure presentat una vegada mes de l'esperit imitar del que no ha conduhit en nostra empresa. Si ben è conseguit lo no tant desijavam digau lo factor y ab son criteri judique are ell del centre.

Però procurat sempre mantenirnos en el centre de judici, no desentons endur ni per un escaraballisme, ni tampech per un sistemàtic esport contrari. Mes aviat ana tich que no timental, nostre estudi ha amylat, segons nostre vancu, las bellanas y al encompa los defectos de las obras criticadas, y

LA RENAXENSA,

PERIODICH DE LITERATURA, CIENCIAS Y ARTS.

SURT LOS DIAS 1 Y 15 DE CADA MES.

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ.		REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ.	RECIBIMÉ.
Tres mesos.	0 Reals.		Carrer de Jerusalem, n.º 32, primer pis.
Al estranger, tres mesos.	0 »	Los no subscribers, por id. 1 »	
Ultramar, tres mesos.	18 »	Passant de 10 ratillas, á preus convencionales.	
Un número sol.	1 »		

SUMARI.

Estudis polítics; per *Joseph Roca y Roca*.—Fragment (poesia); per *Antoni de Pagès de Puig*.—Estudis geogràfics sobre 'l' Eixal de Osona durant la età mitjana; per *Pere Aladós*.—L' Aurore de ma Província (poesia); per *Jean Siffar*.—Los Reys d' Aragó y la Seu de Osona; per *Nidal Pla*.—Deuvarí, per *Maria de Bell-lloch*.—Perdó pel Trovador (poesia); per *Antoni Vila y Guayard*.—Constateri dels Jochs Florals de Barcelona.—Noves.

Sens ferse sevas la Redacció las ideas vertidas en est article d' En Joseph Roca, lo publiquem gustosíssims per esser un treball apreciable baix diferents conceptes.

ESTUDIS POLÍTIQS.

Patria. — Matrim.

Dintre de la familia per l' amor de dos sers formada, hi alentan dos afectes. En algunes cases se confonen, en altres mostren quiscú la sua naturalesa propia; jamay ampero s' esclueixen, ans hà pot dirse que s' completan. Volém parlar del amor que 's té á n' al pare, y d' aquell que per la mare en nostros cors ne brolla.

Malauradament per nosaltres á oixos afectes no podém avuy per avuy donar elixida. La tumba guarda desde fit alguns anys los cossos d' aquella sers que nos engendraren; mes en nostra vida viuen encare, y 'l recort mil voltas vé ab sas dolans alas á afalegar nostros potencias, que s' desvetllan ensomniant jorns de ventura que si passaron, en lo cor hi deixaren bonu semonua de goigs dilitosíssims é inextingibles.

Bé recordém nosaltres aquells anys de la infantesa passats sota la pairal taulada. Bé veyem encare illas fosomias adorables, brollant amor á la familia,

en llurs goigs gojosas, apossaradas en llurs penas, conjunt sempre de una armonia celestial entre 'ls que se 'n van y 'ls que 's quedan, porque estos adpigan demá mantenirlos ab los qui estan cridats á vindre. Mes aquellas caras no eran semblants; no eran mirall loel l' una de l' altra: si un mateix sentimentes animava eran divergas las auns manifestacions, y produhian en nosaltres encara que no 'l mateix afecte, diversitat de correspondencia.

Lo pare y la mare ayman á llurs filla, mes quisqu de un modo diferent, com los filla ayman á llur pare y á llur mare á quisqu de diferent manera. Aixis ho ha volgut la naturalesa, y aixis ha de passar, sens que l' home tinga de penedirse de aquost fet, tota vegada que l' hi proporciona la ventatje de donar elixida á dos sentimentes distints, pero agradables y abdos molt saludables.

La fosomia del pare, menys expansiva que la de la mare, mou en nosaltres un sentiment d' amorós respecte. Desde polits veyémlo sobre 'l treball de la casa seguinta, ordenantla y procurant millorarla, tot en profit nostre. Aquesta tasca fatigosa no l' hi deixa capay pera omplirnos de caricias: pot dirse que si no 'ne demostra estimarnos tan ab lo cor, com ho té la mare, ab lo cap nos estima 'l doble, tota vegada que la sua inteligenca treballa per nosaltres, ja sia esmagiant, ja dictant ordres á la voluntat y á bras, que s' atanyen en guanyarnos lo bossel de pá que 'ns alimenta y l' estalvi que ha de ser un dia lo fonament de nostre benestar. Es per aixó que la expresió de la sua cara apureix capficada moltes voltas, y es per aixó també que desperta en nosaltres mes admiració y respecte, que desitj d' afalagarlo; mes hé amor en los ulls que en los llabis: miradas d' atenció á nas ordres, en anhel de satisfer sas indicacions, ans las mes lleugeras. encara llur manifestació no esclata, ganas ardentas de correspondre dintro de l' órbita mateixa de non caràcter, el amor que en ella nos demostra y ultimament confança agradable de pagarli en dia ab tota mena de sacrificis, los sacrificis de tota mena que porta fetz en hé de la se-

Aquesta es l' idea general que unim del amor de

tria nostras afeccions. Per aquella lo treball y l'intel·ligència; per esta l'art y lo cor.

Tot això podem y dovem fer, segurs de no perdre res del caràcter de família provincial, no perdent tampoch cap de les ventatjes de pertanyer a una gran nació: tot això podem y dovem fer sens engelosir á cap germana, ans delxantla en lo mateix dret que 'l nostre de vestirse ab lo traje que millor l'hi escayga, ni exitar las prevencions de ningú que foran injustas, tiránicas y perjudicials. Fenthe aixis se dona satisfacció completa á las tendencias filosòficas modernes que buscan en tot l'harmonia, á las tendencias polítiques d'aquest temps que cercan la varietat dintre de l'unitat y fins á las socials que 's mouhen para crear lo lliure socialisme dintre del individualisme.

Y estas ideas que exponem, no deduhimlas del amor al pare y del amor á la mare, porque científicament es impossible, sino valetnos d'equal exemple com lo més aproximat en sos efectos al amor á la nació y al amor á la provincia, los recomanem á tots los homes polítichs, pertanyin al partit que 's vulla, ja que á nostre entendre caben més ó menys dintre de totes las solucions. ¡Ay d'aquell que las oblidol Ay d'aquell que com altres voltas ha succehit, causantne tant d'agell, vulla ofegar l'esperit provincial! Mes ¡ay d'aquell també que sens consideració als interessos creats, á las necessitats polítiques generals y als limits mateixos de la naturalesa, vulla rompre en mil trossos l'unió nacional, en lo moment històric en que es més precia é indispensable!.

J ROCA Y ROCA.

FRAGMENT.

Los que gratinyadores estesos per la plana
Playraj carnatge esmolan
En lo rocam llara hachs:
Va devallant pels córrechs á dolla la sanch humana
Que assedegats rastrejan
Los tigreos famolenchs.

Per tot arreu l'Incendi va arrossegant sa vesta
Qu' en sos plechs enmurtalla
Masles y olutals:
Cadavres senas fosen gitan al mon la posta;
La terra abandonada
N' engendra jorns de fam.

Lo mon es un sepulcre: la ignoble cobjança
Deis homes n' fa foras,
La guerra 'n ferá murta:
¡Per tot sanch y riuas! lo amor y la esperança
Se 'n tornan ab los àngels
Plorantne de celstar.

En miá d' axa agonía, del vell fons de la terra
Clamant per sa nissaga
N' axeca 'l pare Adan,
Y diu ab vou que ofega fins al tró de la guerra:
—Pare Etern, perdonaules,
No sabon lo que fan!—

De mes entllá dels núvols, remor que la sanch glansa,
Van que 'la ganolla doblega
Y en tota los cors retruny,
Així respon al pare de nostra pobre rassa:
—No 'la mala ma justicia,
Qui 'la mata no son argall.—

Y plorant sobre 'la homes anómichs de la vida,
Voyent per tot ruinas,
Arreu trapitjant morts,
Lo vell Adan esclama:—¡Nissaga malohida
Y engendrada en mal horn!
¿De qué 't serveix 'l cor?—

Mes ¡ay! de nou la guerra mes víctimas demana,
Y Adan torná á la fonsa
Plorant desesperat:
¡Dobra pare dels homes! tota la sanch humana
No pot rentar la taca
De lo primer peccat!

AMERT DE PAGES DE PUIG.

ESTUDIS GEOGRÁFICS SOBRE 'L BISBAT DE GERONA

DURANT LA ETAT MITJANA.

CONCA DEL FLUVIA

La conca hidrográfica de aquest riu, constantment anomenat *Fluviarius* durant la época mitjana y *Clodianus* pels romans, queda limitada al orient pel ramal de Besagoda, Llorona, y Mare de Déu del Mont y sas derivacions; per tramontana pel Pirineo desde 'l coll de Falgueras fins al de Vormadell; per la part de ponent pel ramal de Capsacosta, Puig-en-calm y son derivat lo Grau, que ja comensa á cloure 'la pel mitjorn, clausura que continúan las serras de Fiestras Cala y Guixeras, que 's dirigenen al N.E. ponent en Sorinyá una direcció paral·lela al nostre riu, dexant forsa estròta la part céntrica de aquesta conca, que al arriuar al pago de Ampurias, després de Bascara queda convertida en un senzill canal. De ponent á orient atravesa esta conca 'l riu Fluvia, que es lo principal del comtat de Besalú, tirguent son origen en la falda septentrional de la montanya del Grau, passant luego á regar les comarcas de Olot, Castellfolit, Besalú, Esponeüll y Bascara, vila que 's trova ja en la

LA RENAXENSA,

PERIÒDICH DE LITERATURA, CIENCIAS Y ARTS.

SURT LOS DIAS 10, 20 Y ULTIM DE CADA MES.

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ.		REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ. Carrer de Jerusalem, n.º 32, primer pis.	RECLAMS.	
Tres mesos.	8 Rels.		Los subscriptors per ratlla.	1/2 Ral.
Al estranger, tres mesos.	18 »	Los no subscriptors per id.	1 »	
Ultramar, tres mesos.	18 »	Pasant de 10 ratllas, a preus convencionalis.		
Un número sol.	1 »			

SUMARI.

Algunes idees sobre 'l Teatre Catalá; per Joseph Jora y Roca.—La filamenje de rams (poesia); per Jaume Fustell y Baucille.—La Bat de San Celoni (dramatizació); per Maria de Rey. Huch.—L'Oració del Moll (poesia); per Joaquina Ribó y Ux.—Resaca; per Ferran Soler.—L'heretici del pagès; per Lluís Jorja y Vilhacosa.—A una inàmita amiga Isabel Ferrer de Baralt (poesia); per Emilia Palau y Gonzalez de Quisquán.—Correspondencia; per Don Alzira.—Quel bí un consell (poesia); per Joan Sureda y Belleguard.—Novas.

Voluntat.—A la vorata del mar (epitafi); per Dama Unzet.

ALGUNAS IDEAS SOBRE 'L TEATRE CATALÁ.

Cada volta que á las funciones dramáticas assistim, entre mitj del goig natural que en nosaltres encén lo sentir la llengua catalana rumberjar també en lo temple de Talia, una fonda pena nos cubreix lo cor, caní bé sempre que 'ls picaments de mans non donan espant de que no es lo gust artístich, ni en tampoch la gala literaria, ni menys l'enaltiment de nostra llengua, lo qu' exalta l'entusiasme ó l'interés del públich que ab una singular constancia assisteix al espectacle.

Pel regular, si alguna flor campeja en l'obra que 's representa, passa parlut son flayre entre 'la espectadors, y no passa certament del mateix modo cap xavacannada, cap desgraciat maseurrillo, cap reago de atrevida bronxa, cap situació exagerada, cap cop d'afecta per desllustrat que siga, per mes dut pels cabells que 's vejan, porque 'l públich té una fiaca y no sembla sino que 'ls pocha autors avuy dia nus en boga, s' hajan confabulat en explotarla, lluny de corrotjirla, com si un aplauso, inconscient lus men de las voltas, fos preferible á aquell noble orgull que ha de sentir lo veritable geni al apoderarse del cor y del sentiment del públich, sometro-la á sa voluntat, torce 'la á sas inclinacions y dominarlor sempre al foch de sa imaginació, com lo ferro mes dur se domina al foch de la farga.

Aquí, lluny de ser lo públich l' esclau de l'autor, l'autor de obras dramáticas, salvo ben curtas es-

cepcions, es lo pastor esclau del públich, y al vendrell per un aplauso, al així-se 'ns permet dirho, la facultat de dominarlo, mata l'esclaver de un género, qu' es sempre lo capdalt en totes las literaturas, per ser lo més difícil y per reflectirse en all los costums, las ides y 'ls sentiments de las generacions entre las que 's cultiva.

Y lo que dirán las generacions vinentas de la nostra generació catalana, si han de jutjar sos costums, sos sentiments y sas ides per la generalitat de las obras que més éxit alcançan y que més aplausos obtenen, confessan que ha d'esser molt trist.

No dirán, no, lo que dihém nosaltres del segle d'or de la literatura castellana, en lo qual l'exquisit literaria s' agermana sempre com succeeix ab en Calderon de la Barca, ab la depuració dels sentiments mes nobles ó com succeeix ab en Alarcón, ab la práctica filosòfica mes atinada; no dirán, no, lo que dihém nosaltres del temps en que s'aplaudian las grandiosas, las sublims creacions de 'n Shakespeare, ni dels en que 's contemplava ab atenció religiosa la majestat de las tragedias d' en Corneille y d' en Racine: no dirán siquera parlas de lo que nosaltres dihém de las modernas escolas dramáticas tan castellana com estrangera, en las quals entre mitj de molta bronxa, de quant en quant relleixen raiga de portentós geni, com si eucare visquessen los gegants fundadors d' aquells escenas y l'avidor de llur inspiració correa encara en lo giny de novells autors, que abeurants en l' estudi de llurs obras, han sabut seguirne llurs peffadas, sans esser servils imitadors ans bé enmoellant las novas reproduccions als costums y á las necessitats del segle per qui escriuhon.

Aquí trist nos es dirho: las obras destinadas á fer riure son las que mes surten, descubrint la frivolitat de llurs autors y la del públich. Si alguna volta 'ls primers s'emprenon lo pensament de fer una obra seria han de barrejarhi á manera d'excitant, porque 'l gust general se 'ls ompasse, personatjes, inclonts á escenas indiscopants y tan impropia com de mal gust. Y avuy encara que l'obra seria, l'obra ab pretensions escrita, signifiqué alguna cosa mes que 'la vistas y revistas incidentes de

amfliche
dels Con-

int de Ca-
do remé-
ecció, ad-
benéfich,
régimen
ó 'l zel de
explotadas
mal de la
possible,
exa n'oca-
sa entre 'l
y la Jua-
ort d' un
l' última

u sos pro-
individuos
a quo ma-
da, segun
open en la
hi propor-
ti nominal
ció, puix
nacioni per
aut vindri
com se des-
ta von que
miniatració
amor á la
vament ele-
classe que

guant d' assis-
a obsequiá
Hacienda, ab
tament dos
Joan Aguir-
may lo pier-
re un mas ja
rich quatre
e; mes se pot
en complet-
ten filodis-
inació d' es-
tendons in-
ció. Unam
cucutina res
10 'n manifes-

la política de
stros na scrip-
de d' n' i' v' a-
y n' i' z' a-
de

10, núm. 2.

un festeig degraçat, que al últim vingà a no viure bé acaba ab lo matrimoni. Y sort, mes sort encara, si 's proposa l' autor de l' obra corregir un vici ó un defecte, que 'n fassa just despendre d'algunes netes ja que no de tota, la moral que tracta d'imbuir, y que no busque la manera d' inculcarla al espectador, mestegantli llarcha parlamentó é interminables sermons doctrinals, plens de flocha comuna, de tant sabuts, sols dignes de gallaró.

Què poca son ¡ay! las obras en que hi sigui aquella elevació de llenguatge y de conceptes, que, sense estar renyida ab lo realisme, que constitueix lo caràcter propi de la moderna literatura, y en especial de la literatura dramàtica, forsan no obstant lo vanti més esplèndid de una obra literaria. En cambi quin idealisme mes fals y mes vulgarment vanti, no 's descubreix en una gran part de las obras dramàtiques catalanes!

Y al d' aquest ordre d' idees, passen al drama històric, en quins obras hi trobem vuydejas las moltas y magnificas glorias del nostra passat que deuran constituir l'orgull de la generació present. Ahont veyem que s' hajan aplicat á las necessitats modernes los gloriosos exemples de l' antigor? Y si la hermosa Catalunya, per efecte de la dominació política en que jau, desde darrera del segle xv, no té en los annals del art dramàtic, las fons ab que altres literatures están reguladas, perqué no compensar nos degudament ab las ventatjas que 'ns ofereix l' historia de nostra nacionalitat, sobre la no tant gloriosa, no tant legendaria, no tan dramàtica d' altres nacionalitats millor representadas en l' ordre literari que la nostra?...

De qui es culpa, donchs, que l' Teatre catalá sia tant pobre, sia tan manco, tant faltat se troba de caràcter?... ¿Es culpa de que la nacionalitat catalana no tinga historia, de que l' poblo catalá no tinga costuras, de que la filosofia del art tant en hoga en las modernas obras, no sia feta pels nostres gustos, per las nostras idees, per las nostras necessitats?

No: aixó fora renegar de la nostra terra, renegar de la comarca mes avançada de tot' Espanya: renegar fora finalment dels programes inaudits que ha fet la literatura catalana en altres gèneros que no son lo dramàtic. Si deguéssim buscar la causa principal d' aquesta falta potser la trobaríem en lo fatal exclusivisme que sobre l' Teatre catalá s' exerceix actualment, en la falta que hi ha de concurrència entre 's autors, y en lo forós retralment per part de molta é inspirats pontas, als qui la carencia de protecció reduheix á no emprendre's un treball llarch y difícil que ha de quedar sense recompensa y sense aplaus, sense honra ni profit: y aquest exclusivisme que per una part cega tantas fonts de inspiració, per altre, amo absolut del públich que acut únicament á las representacions de las obras qu' ell produeix, y que com hom diu no 's recomana pas per las sevas bonas qualitats, fa que l' Teatre vinga raquíll y amancerat y que l' mal gust del públich, afalagut á mes y millor, acabe de pervertirse y envenenarse.

Aquestas reflexions nos inspira l' Teatre catalá: estudiellas qui dega estudiellas, y mire de canviarlas, qui coma nosaltres sin zelón del bon nom y de la prosperitat de la literatura de nostra estimada terra.

J. Roca y Roca.

PO ÈPIQUE DE RAMS.

Avuy he entrat á l' església
á véuer basclí 's rams;
jo no portava cap palma
ni un brot de llur en la mà;
hi Lé anat sense la mare,
no hi há vist cap dels companys,
ni una cara coneguda
lé trobat á mon voltant.
Y sinx las voltes del temple
mudes per' mi n' han estat,
perque ad nou sota d' elles
y poch m' han sentit pregar.
Ay trist! que no era l' angéla
hent hé aprés de parleguam!
Mas la gregor de los palmas
y 's cantichs dels anclans,
dela nina la cara rialosa,
y la fressa dels seus rams,
y del vert llerer l' aroma
ni lo d' encens hurrajat,
de boniques recordacions
m' han duxt en hermós axém,
y ab la remor que ella feyen,
volant anant de mon cap,
é mon álna encapida
com l' han feta dexondari;
he vist d' un sol que s' pensa
per may mes veure é llevant
la llum rosada y tranquila,
la llum de mos primers days
y he vist las flors que florien
á son esguart virginal.
D' un mon ja perdut de vista
dins la bromada anagat,
he tornat véuer los terrans
hent mes peus pu tornarán,
y del recort ab las ales
m' he vingut lo suau embat
rublert de flayres del cel,
que may més m' crejarán.
Y 's noyats que m' encollavan,
la professó tot mirant,
devant de mos ulls plantans
los seus rams engalanats
y ab las fulles de ses palmas
fregantse lo man cap baix
m' hé pensat que m' convidavan
perqué á su festa m' jantés;
y veyent ses alegries
enveja he tingut... ¡mes ay!
que hauria fet d' una palma
sense tenir la cor d' infant!
Y acorantse la racença
mos ulls s' han humitejat,
y oferint á Deu mes lagrimas

tal com ella n' ho meraxian,
bon malament.

Lo cervell fins prou frun haren
de dolor no 'n senti gens;
fora del pobla
caygué al peu de son turment,
coronel que 'l cavalea va
l' enuig l' éncant.

Passaren dies y dias...
la vonjança al fi vingué:
de nou tornava
al sa tropa 'l coronel;
al ser enfront d' una casa,
tavors eucós.

A los quatre hores hi havia
un munt de gentra y ros mdo.
¡Si troben l' avi,
figurós qu' haurien fet!
El deadu aquell jora lluyta va
contra 'l francés.

Al tornar á casa seva,
quina tristesa! Mera de Dugu
Ni ja tenia
perá dar als seus fillols...

Per al com llavors tornassan,
ja es gran la net.

MANUEL COSTA Y TORRENT.

LO DARRER CAPITOL D'UNA NOVELA.

Ell era frot com lo glas; més d' on tant en tant escampava llambregades de foc, semblants als esclats d' un volcá sobre una montanya de neu: ella era maldada y fresca com una rosa d' abril. Curt de genit ell, passava las horas del dia capficat; ella tenia sot d' amor, com te la rosa sot de pluja. Ell ara no dia núvol; en son front s' estenia la plomada bromada ó la haura tempestuosa, segons per son esperit bufava 'l vent de la sort: ella era un sol d' hermosura sempre radiant, sempre plé de llum y d' esclat. Ell tenia quarant' anys; ella 'n tenia vint.

¡Estrany misteri! Ell l' estimava y no podia demostrarli, com si una forca de l' infern mantingués en desagradosa combinació los musclos de sa fesomia; ella no sabia compendre l' amor ahont no s' exhala; 'a creya aborrida per l' home, al qual, sense coneixement del mon, s' havia unit ab indisolubles llassos, plena d' innocencia, quant tot just havia passat las portas del collogi. — ¡Casada ab ell! an daya molta cops. — ¡Casada ab ell! Per mes qu' ell m' aborreixi, no puch aborridre jo! Davant de Deu recullí ma paraula. ¡Deu sabré premiarme!

¡Pobre María! ¡Quántas vegadas s' aflixan los llassos de la fa més afrelada! ¡Quántas vegadas la passió ab sas rogenças llamaradas, enlluerna la vista del ánima y la guia pel pedregal del mon! ¡Quántas vegadas l' exposa á null caygudas dolorosas, de las quals no s' aixaca, no, fins que 'l mateix dolor l' hi arrencia un crit de penediment y d' angunia y l' hi fa veure la llum de la veritat resplandint com ans de l' encoigament, pura y sana sobre la consciencia!

Ma María tenia sot d' amor; mes los devers d' una bona esposa pesavan més que sos desitjos en la balansa de sa consciencia. Dos anys vingué apenarada per no veure en los llavis de son marit una rialleta carinyosa; empero, satisfeta d' ella mateixa, havia suportat sense queixarse las demostracions de un carácter que no era fet per ella. Mlt anys hi hauria viatut tel volta, si la sort no l' hi hagués dut un dia la visita d' una estimada amiga de l' infancia. Ella fou son consol; mes ella fou també sa desgracia: fou son consol donantli esbarjo, distracció, franquesa, aquat ayre delitós, element de totas las ánimas cándidas y puras, que s' hi esplayen amplemant, que hi reban goig, salut y vida; franquesa que será sempre tant mes desitjada, tant millor rebuda quant mes n' haja viat esentimada: fou emperó sa desgracia porque a' amiga tenia un germá, jove, elegant, amorós, imprudent tal volta; mes nasent per natimer y per no pipolajar davant de las empreses amorosas mes arriscadas.

Las visitas dela amiga de na María 's repetiren y menudajeren y vingué que foren diarias. Ella no podia amagar lo que sentia, com la flor mitj maldada al sentdemá de la pluja, no pot amagar tampoch sa frescura nova. Ja no era la víctima resignada del genit de son espós: ja no era la callada mártir que ab los ulls baixos amagava l' angunia de son cor. Aixís com la flor llansa perfuma, lo mateix per la verdosa oruga que per la daurada abella, lo goig de na María no 'a reprimia davant de Carlos, son espós, sense conolxe ni esmentar sinquera, que un cambi tant sobtat, havia de ser recullit tot ancar, sense dexarne una engruna, per un home com lo seu, d' un genit forch, reconcentrat y observador.

Pero la fesomia d' un Carlos fou sempre imponente ni 'a desfeu una sola de las ratllas de sa cara, ni perderon sos ulls la mes petita sombra del núvol que dessobre 'l front se l' hi ostentia.

Un jorn caygué malalta na María. La seva amiga y 'l germá, com de costum, anaren á visitarla; mes no passaren de la porta. Na Carlos mateix havia anat á obrirlos, y no tingué mes qu' estendre 'l braç y agnyalarlos lo carré, per véure 'la marxar ab lo cap baix, sota 'l peu de sa glacial mirada.

Al tancar la porta, murmurá: — ¡Qua vajan al cementiri á visitarla!

¡Al cementiri! ¡Quó volia dir aquesta paraula?

¡Feya dos jorns que la malalta restava en lo llit, sense haver rebut una sola visita del seu espós. Aquent permansixia sol en son despaix, y ab mal disimulat interés alguns cops preguntava per sa muller á la dona que la cuidava.

Al matí del tercer dia, sentí un ay terrible, acompanyat de dolorosas gemaes. Per primera vegada feu un cambi sa fesomia inalterable. 'S torná groch.

Al cap de poca estona entrá l' enfermera. — Per Deu, D. Carlos, que la sonyóra 's mor. Vinga, corri... no sent? Lo crida...

Y agafantlo pel brás se l' ondugué cap á la velina

cambra. Carles seguia inattentivament, més aviat portat per una forma estranya que per la que podia desplegar aquella pobre dona.

Entrà en la cambra: los porticons del balcó estaven mitj oberts. Sobre un llit de jubelló hi feya mal cotxada na Maria, ab lo llensol y l' abrègall por terra, la mà apratada en lo cor, los ulls amoratats, la cara cadavèrica, llançant a cada aspiració un gemit que atravesava l' ànima, com una llenca de vidre.

En Carles contemplà á sa esposa esglayat, sense mòdre.

— ¡Carles, Carles!., exclamava aquesta.

— Maria, digué ab veu dèbil, conmogut per aquell aspecte.

— Dèu me castiga, Carles; aquanta cremor que 'm consumia las entranyas es la cremor del infern, que es castich de mas culpas Dèu por condavant me dona. ¡Carles perdona! Obram las portas del cel: en la mort tot s' oblidat... ¡Ay, si com jo putesse!... Perdona, perdona, ¿Me perdonarás?..

— Si, digué en Carles ab los ulls humitejantll.

— ¡Ay Carles! Per perdonarme has de saber tota la grandesa de mon crim; has de saber que...

— Si; que m' enganayava, que m' orata infel; ja 'u sabia!

— ¡Oh Dèu meu! Ho havia y callava; ¡ah! que 'm dol havia així enganayat, que 'm dol Carles de mon cor. ¡Tú ets un àngel, un àngel del cel; has sigut l' àngel de la mèva guarda, jo t' ofensa, tu ho veyas... y callava. Ara, molt més que las entranyas los ulls no 'm creman, lo foeb de mon cor surt ab mas llàgrimes... Carles, Carles...

Y estranyant la ma de son marit ab la sua ja crepada per l' agonia, brollava de sos ulls entalats un riu de amargantax llàgrimes.

En Carles plorava també: una cremor semblant a la que consumia la vida de sa muller sentia dintre de la concloencia. Las llàgrimes de Maria queyan com lo plom s' es sobre las èvas mans; lo volcà que fermentava en lo cor d' aquella montanya de nou anava á esclatar ab terratrèmol.

Després d' un instant en que tant sols s' oïren gemitos y sanglots, en Carles exclamà:

— Maria: jo t' he perdonat y tú has de perdonarme també. Avanta de que deixia lo mon, no 'm tanquis lo cel, dona 'm la vida donantme ton perdó... ¡Ah! la cremor que tú senta, jo l' he sentida avanta que tú; jo l' he sentida cada vegada qu' una nova proba de la teva debilitat quaya sobre de la mèva ànima. Los nivis se 'm cargolavan com serps enverinadas, cada volta que 'l sol de ton ulls derramava davant meu las resquicias de satisfacció que de tuu amant rebies. Jo 'm moria, com tú t' mors ara; moria consumit, abrenant com un carbó. Fins que tú des juràs, al caure malalta, lo dimoni de l' orgull engendrò en mon cervell una infernal idea. ¡Ah! La medicina que ahir prengueres no es pas la que 'l metje t' recaptò; la medicina que ahir prengueres no es la que devia curarte para tornar ala brassó de ton amich; la medicina que ahir prengueres es la que t' mata, es la que jo he preparat per desferme d' una dona infel, es lo veneno que ha brollat fins ara de las soridas que tú obri-

res en mon cor... ¡Maria! ¡Maria! ¿'M perdonas?... ¡Respon! ¿Me perdonas?

La moribunda com alçada mirava á son butxi, sortintall la uia de las concas. Aquest baixava la tosta aclaparant baix los capantosos raigs d' aquella estètica mirada.

— ¡Maria! digué al cap d' un instant. ¡Maria! ¿'M perdonas?..

— ¡Maria! ¡Maria! exclamà ab un crit terrible, veient que quedava sense resposta sa angustiosa ànima.

¡Ah! digué. Y remenentla plé de febre y de dolor, vejà que 's movia com una massa inertia. En Carles caygué desvanecut al peu del llit.

¿L' havia perdonat?

Res digueren sos llavis.

¿Qué es lo que digué son cor?

J. ROCA Y ROCA.

CANÇÓ ANTIGA.

La publicació que ab gran contentament dels aficionats á la literatura catalana està fent D. Marian Agulló del *Cançoner de les obretas mes distingides en nostra lengua materna durant los segles XIV, XV e XVI*, nos ha fet recordar de que possabim un llibre *Cançonero, llamado Flor de enamorados, sacado de diversos autores, agora nuevamente por muy lindo orden y estilo copiado. Por Juan de Linares, que du por peu d' impremta lo següent: Con licencia: en Barcelona en la Imprenta de Matanad, administrada por Martin Gelabert, Año 1681. — A costa de Juan de Ascona y Juan Perrels?* Librerías; hont s' enclouhen entre moltes de castellanas una porció de obretas catalanas anònimes del mateix gènere que las que constituhon lo *Cançoner* català. Creyem que als lectors de *La Renaissance* no 'ls hi sabrà greu que 'ls hi donquem una petita mostra de las últimas, per la qual pugan apreciar la válua de totes, estant com estan quasi totes buydadas en lo mateix molle. Van ab la mateixa ortografia y ab las mateixas incorreccions que en l' original d' hont las coplem.

Canta lo galan.

Jurat he de nunca amar
por no parar ningun dia
y en veureus señora mia
faumei jurament trencar.

He jurat de no amar mas
consent de amor los llansos
y son tan dolços los passos
que sono yo voler man pres
y pero de nono parlar
juri ab gran melancolla
y en veureus señora mia
faumei jurament trencar.

Juri en veureus tan mudada
de no parlaros ni veure
y ninguno dat á creure
que estaven de mi enjudada
cert yo volia sono dupter
traureus de me fanteia